

Казахстанский институт
стратегических исследований
при Президенте
Республики Казахстан

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОГО
КРУГЛОГО СТОЛА

**ПРЕЗИДЕНТ –
СИМВОЛ И ГАРАНТ
НЕЗЫБЛЕМОСТИ
КОНСТИТУЦИИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

г. Нур-Султан • 2021

Казахстанский Институт стратегических исследований
при Президенте Республики Казахстан

«ПРЕЗИДЕНТ – СИМВОЛ И ГАРАНТ НЕЗЫБЛЕМОСТИ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

Материалы международного круглого стола

Нур-Султан, 2021

УДК 342.61 (574)
ББК 67.400.6 (5Каз)
П 71

*Рекомендовано к печати Ученым Советом
Казахстанского института стратегических исследований
при Президенте Республики Казахстан*

Редакционная коллегия:
Шаукенова З.К. (общая редакция),
Жолдыбалина А.С., Рыстина И.С.,
Бектенова М.К., Токтаров Е.Б.,
Муканова А.Ж. (ответственный за выпуск)

Сборник материалов международного круглого стола «**ПРЕЗИДЕНТ – СИМВОЛ И ГАРАНТ НЕЗЫБЛЕМОСТИ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**» (Нур-Султан, 26 августа 2021 г.). / Под общ. Ред. З.К.Шаукеновой – Нур-Султан: Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте Республики Казахстан, 2021. – 100 стр.

ISBN 978-601-7476-26-7

26 августа 2021 года в Зале Конституции Национальной библиотеки РК состоялся международный круглый стол «Президент – символ и гарант незыблемости Конституции Республики Казахстан», посвященный Дню Конституции Республики Казахстан. На круглом столе обсуждались актуальные вопросы конституционного строительства в Казахстане, вклад Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы Н.А.Назарбаева в создании прочной правовой основы государства, роль Президента страны К.К.Токаева как гаранта незыблемости Основного закона страны.

В офф-лайн и он-лайн форматах в работе круглого стола приняли участие казахстанские и зарубежные ученые и эксперты. В сборнике представлены тексты выступлений участников мероприятия.

УДК 342.61 (574)
ББК 67.400.6 (5Каз)

ISBN 978-601-7476-26-7

© КИСИ при Президенте РК, 2021

СОДЕРЖАНИЕ

Шаукенова З.К. Вступительное слово.....	4
Султанов Б.К. Оказывать содействие реформам Президента.....	8
Сафинов К.Б. Модернизация конституционного развития государства.....	13
Смайлов Е.В. Важнейший принцип нашей Конституции.....	21
Малиновский В.А. Созидательный потенциал Конституции Республики Казахстан.....	24
Жумагулов М.И. Эволюционный процесс конституционных преобразований.....	29
Махамбетов М. Ключевые ценности конституционного развития Казахстана.....	34
Нургалиева М.М. Устойчивость казахстанской политической системы.....	39
Сарпеков Р.К. Конституция – ел дамуының арқауы.....	43
Сейдуманов С.Т. Конституция – универсальный документ и интеллектуальный продукт.....	49
Башимов М.С. Философия Конституции – приоритет прав человека.....	53
Нургалиева Е.Н. Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаты.....	56
Куанышев Ж.И. Конституциялық процесс: саяси ерік-жігер мен табандылық.....	63

ВСТУПИТЕЛЬНОЕ СЛОВО

ШАУКЕНОВА ЗАРЕМА КАУКЕНОВНА

Директор Казахстанского института стратегических исследований при Президенте Республики Казахстан, академик НАН РК

Құрметті ханымдар мен мырзалар! Қадірменді әріптестер!

«Президент – Қазақстан Республикасы Конституциясының мызғымастығының символы және кепілі» атты халықаралық дөңгелек үстелдің қатысушылары мен қонақтарына құрметімді білдіремін.

Қазақстанның мерейлі мерекесі – Конституция күнінің қарсаңында, азат елдің ар-намысындай болған Ата заңымызға құрмет көрсету мақсатында жиналды.

Қазақстанның барлық жетістіктері 1995 жылғы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған тәуелсіз елдің мызғымас тұғырына айналған Ата заңымызбен тығыз байланысты. Ата заңымыз қазақ мемлекетінің дамылсыз дамуына, үздіксіз өсуіне кепіл болып, демократияның үздік идеяларын бойына сіңіріп, мемлекеттің ең қымбат қазынасы деп Адам және оның өмірін, құқықтары мен бостандықтарын жариялайды. Бостандық, теңдік пен келісім мұраттары, әлемдік қоғамдастықта лайықты орынға ие болу, бүгінгі және келешек ұрпақтың алдындағы жауапкершілік – бұл Конституцияда көрсетілген біздің елдің басты мұраты.

Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес Мемлекеттік биліктің бірден-бір бастауы – халық. Халық пен мемлекет атынан сөйлеу құқығы Президентке, сондай-ақ оның конституциялық өкілеттіктері шегінде Парламентке тиесілі. Мемлекет басшысының бұл құқығы Қазақстан Республикасы президенттік басқару нысанындағы біртұтас мемлекет болуымен негізделген. Өз кезегінде ел Президенті мемлекеттік биліктің заң шығарушы, атқарушы және сот тармақтарының үйлесімді жұмыс істеуін, биліктің халық алдындағы жауапкершілігін қамтамасыз етеді.

Бүгінде Қазақстанның Конституциясы – бұл мемлекеттілік пен егемендіктің, құқықтық тәртіптің заңдық негізі. Еліміздің жетістіктері барша заңдарымыздың қайнар көзі мен бастау бұлағы болған, тәуелсіздігіміздің берік құқықтық негізін қалаған Конституция мен оның негізінде қабылданған қазақстандық заңнама жұмысының нақты нәтижесі.

Уважаемые коллеги!

Согласно 40-й статьи Основного закона *Президент Республики Казахстан* является Главой государства, его высшим должностным лицом, *символом и гарантом* единства народа и государственной власти, *незыблемости Конституции*, прав и свобод человека и гражданина.

Основным решающим преимуществом президентской формы правления Республики Казахстан, сделавшей ее легитимной в глазах казахстанского общества, является обеспечение Главой государства политической и социально-экономической стабильности страны.

Реальное конкретно-историческое воплощение и реализация высокого политико-правового статуса Президента Республики Казахстан был определен масштабом исторической личности, фигурой мирового масштаба – Первым Президентом Казахстана – Елбасы Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым. Наш Первый Президент является основоположником казахстанской государственности, вдохновите-

лем и организатором успехов и достижений независимого Казахстана.

В настоящее время дело Елбасы успешно продолжает Президент Казахстана Касым-Жомарт Кемелевич Токаев. Термин преемственность был включен в название его предвыборной программы: «Благополучие для всех. Преемственность. Справедливость. Прогресс».

Сегодня Глава государства в соответствии с конституционными прерогативами обеспечивает единство и прогресс страны, защиту Конституции, права и свободы человека и гражданина, является гарантом гражданского, международного и межконфессионального согласия.

Президент осуществляет системные реформы, целями которых является сильное государство и конкурентоспособная нация. Для этого, по словам Касым-Жомарта Кемелевича, необходимо продолжить политические и экономические реформы, процесс модернизации общественного сознания, строительство справедливого общества, в котором помимо улучшения материального положения населения будет обеспечена защита прав граждан и обеспечены равные возможности для всех казахстанцев.

Символично, что здесь, в зале Конституции Национальной библиотеки, а также в он-лайн формате собрались известные государственные и политические деятели, уважаемые эксперты, ученые, самые известные юристы нашей страны.

В рамках нашего мероприятия состоится презентация книги *«Касым-Жомарт Токаев. Избранные труды Президента Республики Казахстан»*, подготовленной к изданию научно-исследовательским Институтом международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета. Ответственный редактор издания доктор исторических наук, профессор Султанов Булат Клычбаевич.

Квинтэссенцией трудов нашего Президента является понимание того, что для успешного решения стоящих перед страной больших и сложных задач необходимы неординарные подходы, новое мышление, всеобщая солидарность и взаим-

ная поддержка. Поэтому, – подчеркивает Глава государства, – меняться, работать над собой должны все, необходимо ясное понимание того, что мы сможем преодолеть современные вызовы при условии единства и согласия всего нашего общества.

Құрметті достар!

Еліміздің Тәуелсіздігінің 30 жылдығы қарсаңында дөңгелек үстеліміздің барлық қатысушыларын келе жатқан Конституция күнімен құттықтауға рұқсат етіңіздер! Президент Қ.К.Тоқаевтың елдің барлық азаматтарына арнаған үндеуін еске түсіргім келеді: «Тәуелсіздік үшін нағыз күрес күнделікті еңбекпен, үздіксіз әрі дәйекті елдік саясатпен мәңгі жалғасады. Біз қуатты тәуелсіз мемлекетімізбен ғана ұлт ретінде жер бетінде сақталамыз. Осы айнымас ақиқатты берік ұстануымыз қажет. «Тәуелсіздік бәрінен қымбат!» деген бір ауыз сөз мәңгі ұранымыз болуға тиіс».

Дөңгелек үстелге қатысушылардың жұмысына табыс және жемісті талқылау тілеймін!

СУЛТАНОВ БУЛАТ КЛЫЧБАЕВИЧ

Директор НИИ международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета, доктор исторических наук

ОКАЗЫВАТЬ СОДЕЙСТВИЕ ПОЛИТИКЕ РЕФОРМ ПРЕЗИДЕНТА

Уважаемые дамы и господа, коллеги!

Благодарю вас за возможность презентовать сегодня книгу «Касым-Жомарт Токаев. Избранные труды Президента Республики Казахстан» на Круглом столе «Президент – символ и гарант незыблемости Конституции Республики Казахстан», посвящённого Дню Конституции. Книга подготовлена Научно-исследовательским институтом международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета при спонсорской поддержке «CNPC Центральная Азия». Книга не является бизнес-проектом. Она не предназначена для продажи и будет направлена в библиотеки научных учреждений и образовательных заведений, а также бесплатно распространяться среди населения.

В этой связи благодарю вице-президента по работе с государственными органами «CNPC Центральная Азия», Генерального директора «CNPC International in Kazakhstan LTD» господина Ли Юнг Хон за оказанную помощь в издании книги.

Отдельная благодарность Казахстанскому институту стратегических исследований при Президенте Республики Казахстан за высокий уровень организации сегодняшнего мероприятия.

Конституция, принятая на всенародном референдуме 30 августа 1995 года, закрепила президентскую форму правления, которая не является специфичной для нашей страны. Наоборот, президентская форма правления является мировой тенденцией. Шарль де Голль в 1958 году инициировал переход Франции от IV парламентской республики к V – президентской республике. Турецкий лидер Р.Эрдоган осуществил в своей стране переход от парламентской республики к президентской. Самый свежий пример – Кыргызстан, где была проведена трансформация республики сначала от президентской к парламентской, а затем обратно, в президентскую. Эти примеры наглядно показывают, что в сложных политических условиях именно сильная президентская власть и, соответственно, личная ответственность Президента перед народом и государством позволяет стабилизировать внутривнутриполитическую ситуацию и коренным образом изменить внешнеполитическую обстановку. Это объясняет главную предпосылку выбора данного проекта.

Причиной же, побудившей издать данную книгу, явилось желание оказать содействие политике реформ, к которой Президент Республики Казахстан К.К.Токаев приступил сразу же после его избрания Главой государства. Реформаторская деятельность Президента К.К.Токаева поддерживается подавляющим большинством населения нашей страны. Но одной только поддержки, наверное, мало. Необходимо практическое содействие каждого гражданина новаторскому курсу Главы государства.

В этой связи вспоминаются известные слова президента США Джона Фитцджеральда Кеннеди: «Не думай о том, что для тебя сделала Америка. Подумай о том, что ты можешь сделать для нее!». Трансформировав эти слова для нашей страны, пришло осознанное решение подготовить к изданию данную книгу.

Актуальность презентуемой книги заключается в том, что знание трудов Главы государства государственными служащими, гражданами страны позволяет найти ответы на многие возникающие сегодня вопросы и проблемы, зачастую вбрасываемые в наше общество извне. Поэтому полагаю, что на столе у каждого госслужащего, помимо, конечно, Конституции Республики Казахстан, должна находиться книга трудов Главы государства.

Уверен, что изучение новейшей истории Казахстана, внешней политики, истории международных отношений, регионоведения и других общественно-политических дисциплин невозможно без знания трудов Главы государства.

Президент К.К.Токаев взял курс на реформирование страны не для того, чтобы проводить реформы ради реформ, а для того, чтобы каждый житель нашей страны почувствовал на себе позитивные перемены.

Глава государства подчеркивает, что для решения прорывных задач, стоящих перед Казахстаном, необходимы неординарные подходы и новое мышление.

Президент К.К.Токаев убежден в том, что, во-первых, Казахстан является нашим общим домом; во-вторых, единство народа – наше самое ценное достояние; и, в-третьих, согласие и единство, мудрость и взаимопонимание способствуют нашему движению вперед. Исходя из этого, Президент К.К.Токаев призывает каждого казахстанца внести свой личный вклад в процветание нашей Родины!

Поэтому необходимо проводить систематическую работу по разъяснению среди населения, и особенно среди молодежи, содержания реформаторской политики Президента К.К.Токаева, ее направленности на сплочение прогрессивных сил общества, всех граждан нашей страны.

Президент К.К.Токаев справедливо считает, что «взрывная, бессистемная политическая либерализация приводит к дестабилизации внутривнутриполитической ситуации и даже к потере государственности». «Поэтому в нашей стране, - подчеркивает Глава Казахстана, - политические реформы будут осуществляться без «забегания вперед», но последовательно,

настойчиво и продуманно, потому что успешные экономические реформы невозможны без модернизации общественно-политической жизни».

Важное значение имеет выдвинутая Главой государства концепция «Слышащего государства», ибо только путем постоянного диалога власти и общества можно построить гармоничное государство, встроенное в контекст современной жизни.

Президент К.К.Токаев подчеркивает, что ни один аспект социально-экономического развития не может быть успешно реализован без верховенства закона и гарантирования безопасности наших граждан. «Слышащее государство, - полагает Глава государства, – это, по сути, концепция строительства «Справедливого государства» ибо недостаточно просто слышать и видеть проблемы граждан, главное – правильно и объективно реагировать на них».

Президент К.К.Токаев, убежден, что главными врагами демократии являются невежество и популизм. В связи с этим Глава государства выражает надежду, что наши граждане не допустят скатывание общества в «хайпократию», поскольку успех реформ и преобразований зависят от сплоченности, патриотизма, гражданской ответственности всех казахстанцев. В этой связи Глава государства развил концепцию «Слышащего и Справедливого государства», дополнив ее созданием системы «Ответственное государство – ответственное общество – ответственный человек».

Актуальными являются задачи, выдвигаемые Главой государства, по развитию отечественной экономики с акцентом на ее диверсификацию, отказ от ресурсного менталитета, повышение производительности труда, развитие инноваций, внедрение искусственного интеллекта, а также содействие развитию малого и среднего бизнеса.

Президент К.К.Токаев обращает внимание на такой фактор, как сохранение и усиление имущественного расслоения, несмотря на рост ВВП и доходов населения страны. Поэтому Глава государства выступает за модернизацию налоговой системы с акцентом на более справедливое распределение национального дохода.

Сопrotивление части предпринимателей вызывает требование Главы государства усилить противодействие теневой экономике, ужесточить борьбу с выводом капиталов и уходом от уплаты налогов.

Важнейшее значение имеет принципиальная позиция Президента К.К.Токаева по земельному вопросу, вокруг которой было много домыслов и спекуляций, раздуваемых деструктивными силами. Суть позиции Главы государства заключается в аксиоме: наша земля никогда не будет передана или продана иностранцам. «Вместе с тем, – считает Президент К.К.Токаев, – необходимо обеспечить эффективное использование земель, которые должны принадлежать тем, кто на них работает. А значит, – полагает Президент К.К.Токаев, – пора приступить к изъятию неиспользуемых сельскохозяйственных земель у так называемых латифундистов, получивших в свое время бесплатно от государства право на аренду земли, но не работающих на ней».

Накануне 30-летия Независимости Республики Казахстан особое значение приобретают слова Президента К.К.Токаева о том, что эта юбилейная дата – важная веха для суверенного Казахстана, означающая начало нового исторического периода. И Глава государства уверен в том, что в единстве и согласии мы преодолеем все вызовы и достигнем поставленных целей!

Это доверие Главы государства обязывает нас всемерно поддерживать реформаторскую деятельность Президента К.К.Токаева, который, согласно статье 40 Основного закона страны является символом и гарантом «единства народа и государственной власти, незыблемости Конституции, прав и свобод человека и гражданина».

САФИНОВ КАНАТБЕК БЕЙСЕНБЕКОВИЧ

Депутат Сената Парламента
Республики Казахстан,
доктор юридических наук

МОДЕРНИЗАЦИЯ КОНСТИТУЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ГОСУДАРСТВА

Қазақстан Республикасының Конституция күнін мерекелеу қарсаңында, сондай-ақ мемлекетіміздің тәуелсіздігінің 30 жылдығы қарсаңында біз еліміздің іргелі мәселелерінің бірі «Президент – ҚР Конституциясының мызғымастығының нышаны және кепілі» мәселесін талқылаймыз.

1995 жылғы Конституция Қазақстанды президенттік басқару нысанындағы мемлекет деп жариялады. Президент – мемлекет басшысы, оның ең жоғары лауазымды тұлғасы, ол елдің ішкі және сыртқы саясатының негізгі бағыттарын анықтайды. Бірақ Қазақстан Президенті – кең билік өкілеттілігі бар тұлға ғана емес. Ол сондай-ақ Конституцияның, оны сақтаудың, іске асырудың, Конституцияға енгізілген ел дамуының орасан зор әлеуетін іске асырудың кепілі болып табылады.

Қазір сол кезде таңдап алынған мемлекеттік құрылым моделін Қазақстан өз егемендігінің басында тап болған күрделі саяси, экономикалық, халықаралық жағдайда дұрыс болды деп сеніммен айтуға болады.

2021 год в Казахстане ознаменован важным политическим событием 30-летием Независимости нашего государства.

16 декабря 1991 года Постановлением Верховного Совета Республики Казахстан №1008-XII был принят Конституционный закон «О государственной независимости Республики Казахстан». В этом документе, были определены неприкосновенность границ нашей республики, верховенство Конституции и законов Казахстана, признание норм и принципов международного права. Декларация установила, что Казахстан является самостоятельным субъектом международных отношений, самостоятельно определяет внешнюю политику в своих интересах, обменивается дипломатическими и консульскими представительствами, участвует в деятельности международных организаций.

Благодаря законам и Конституции казахстанское общество получило необходимые условия для развития государства: президентскую форму правления, четкую форму разделения власти на законодательную, исполнительную и судебную.

В период формирования основных институтов независимого и суверенного государства президентское правление с дальновидным Главой государства обеспечило политическую стабильность и благополучную реализацию стратегии развития страны.

Первого декабря 1991 года состоялись первые всенародные выборы президента Казахстана, на которых за Нурсултана Назарбаева проголосовало 98,76% казахстанских избирателей, пришедших на избирательные участки.

В декабре 1995 года принят Конституционный закон «О Президенте Республики Казахстан», закрепивший статус, полномочия и акты, издаваемые Главой государства.

За годы развития независимого Казахстана сформировался сильный институт президентской власти, оптимальная модель государственной власти и эффективное взаимодействие между ее ветвями, обеспечивающее систему сдержек и противовесов.

И сегодня важно отметить роль Первого Президента – Елбасы Н.А.Назарбаева в формировании нашей государственности, обеспечение стабильности и конституционного закрепления обеспечения прав и свобод граждан в Казахстане. Примером этому является создание и деятельность профессионального Парламента.

Говоря о развитии в Казахстане модели законодательной ветви власти – парламентаризма – следует отметить, что именно Первым Президентом – Елбасы при разработке Конституции 1995 года был заложен переход от однопалатной системы к двухпалатной, а также развитие многопартийной представленности в Парламенте. Впервые в истории нашего общества Конституция закрепила понятие «Парламент» и принцип его работы, определяя верность сделанных шагов на пути к демократии, и позволив народу Казахстана выражать свою политическую волю через своих представителей – депутатов.

На сегодняшний день Парламент действительно является политической платформой, на которой обсуждаются важные социальные, экономические вопросы, волнующие общество и направленные на улучшение качества жизни народа. Парламент посредством своих конституционных полномочий обеспечивает регулярную модернизацию законодательного закрепления всех отношений, возникающих в обществе и требующих правового регулирования, максимально стремясь к обеспечению прав и свобод граждан, гарантированных Конституцией страны. В одном из своих выступлений Елбасы Н.А.Назарбаев отмечал, что *«Основной Закон – это не застывший правовой реликт. Это живой механизм, в конструкциях которого общество должно черпать правовые и социальные инновации, адекватные новым условиям и качеству казахстанского социума»*. Развивая эту идею, Парламент посредством своих конституционных полномочий обеспечивает регулярную модернизацию законодательного закрепления всех отношений, возникающих в обществе и требующих правового регулирования, максимально стремясь к обеспечению

прав и свобод, гарантированных Конституцией. Так, с момента принятия Конституции в 1995 году в нее 5 раз вносились изменения. Большинство вносимых изменений касались совершенствования политических институтов и модернизации конституционного развития государства.

Первому Президенту - Елбасы Нурсултану Абишевичу Назарбаеву удалось без социальных потрясений и конфликтов найти для своего народа собственный путь в мировой истории, сделать Казахстан самостоятельным и заметным игроком на мировой арене.

С момента обретения Независимости Казахстан как полноправный член мирового сообщества высшими ценностями провозгласил человека, его жизнь, права и свободы. За эти годы создана нормативная правовая база, послужившая прочным фундаментом динамично развивающегося государства его институтов, личности и общества.

В продолжение фундаментальных задач, поставленных Елбасы, казахстанская модель государственного устройства и ее правовая система под руководством Президента Казахстана К.К.Токаева развиваются в условиях верховенства закона, обеспечения прав и свобод граждан. Развитие и эволюция этих процессов способствует стабильности и преемственности в развитии общества и государства.

В своем первом Послании народу Казахстана Глава государства Касым-Жомарт Токаев определил концепцию «Слышащего государства». Важная роль в реализации этого принципа принадлежит, в том числе, правоохранительным и судебным органам.

Из пяти институциональных реформ, предложенных Первым Президентом, совершенствование системы правосудия и реформирование правоохранительных органов отмечены одним из приоритетных направлений в утверждении правового государства.

Обеспечение указанных реформ сопровождается активным законотворческим процессом в обеспечении эффективного правосудия, совершенствования судебного и прокурорс-

кого надзора, и в целом гуманизации уголовной политики государства. В рамках реформы в судебной и правоохранительной системы приняты ряд государственных программ, на основе которых реализованы эффективные институциональные и функциональные изменения в судебных и правоохранительных органах Республики Казахстан. За последние годы Парламентом принят ряд законов, регулирующих деятельность правоохранительных органов и судебной системы. Законодательные изменения в основном направлены на гуманизацию и исключение необоснованного вовлечения граждан и бизнеса в орбиту уголовного процесса.

Президент страны неоднократно отмечал, что казахстанское общество предъявляет новые требования к правоохранительным органам. При этом обозначив важность открытого диалога сотрудников правоохранительных органов с гражданами, перехода к сервисной модели местной полицейской службы по принципу «полиция в шаговой доступности», где ключевая роль отведена участковому инспектору, который должен находиться в постоянном взаимодействии с населением и обеспечивать их безопасность.

Принятые в 2020 году изменения в уголовно-процессуальное законодательство стали законодательной основой для внедрения трехзвенной модели уголовного судопроизводства, где:

- первое звено – полиция – выявляет преступления, устанавливает причастных лиц, собирает улики;

- второе звено – прокурор – дает независимую оценку собранным доказательствам, пресекает нарушения прав граждан, не допускает вовлечения добросовестных граждан в уголовный процесс, поддерживать обвинение в суде;

- третье звено – суд – на процессе заслушивает стороны процесса, обеспечивая их состязательность, самостоятельно оценивает факты и выносит окончательный вердикт по делу.

В этом году депутатами Парламента было инициировано 3 законопроекта по совершенствованию системы отправления правосудия, в том числе по обеспечению гарантий инвесторов.

С 1 июля 2021 года вступил в силу Административный процедурно-процессуальный кодекс, который закрепил дополнительные гарантии, позволяющие гражданам реально принимать участие в процессе принятия управленческих решений; установлен принцип «презюмции виновности» органа власти при рассмотрении спора в суде. Бремя доказывания теперь ложится на орган и его должностное лицо, принявшего решение.

В целом, реформы последних лет позволили сделать правосудие Казахстана более доступным и оперативным, что подтверждается показателями периодического отчета Европейской комиссии по эффективности правосудия (CEPEJ). За последние годы проведена существенная работа по либерализации уголовного правосудия и цифровизации правоохранительной деятельности. Такой формат деятельности способствует обеспечению прозрачности этапов уголовного процесса и объективности расследования, снижению волокиты, фактов фальсификации и ошибок, и что особенно важно, к сокращению коррупции.

Происходящие реформы уголовной политики государства позволили значительно снизить тюремное население. Так, если на заре независимости Казахстан занимал в тюремном рейтинге 3 место в мире с количеством почти в 100 000 человек в местах лишения свободы, то на сегодняшний день тюремное население снижено, и Казахстан уже занимает 100-ое место в мировом тюремном рейтинге.

В целях реализации конституционных прав и свобод граждан на свободу слова по инициативе Президента К.К.Токаева клевета декриминализована и переведена в разряд административных правонарушений, что является выполнением важных рекомендаций международных организаций в сфере гражданских прав.

В области человеческого измерения за время Независимости страна поднялась на гораздо более высокий уровень и является активным участником международных договорных отношений, в том числе в сфере защиты прав и свобод гражд-

дан. Казахстан последовательно выполняет принятые на себя международные обязательства, проводит имплементацию положений международного права в действующее национальное право и правоприменительную практику. Присоединившись в 2021 году ко Второму Факультативному протоколу к Международному пакту о гражданских и политических правах по отмене смертной казни, в Казахстане предпринимаются меры по гармонизации уголовного законодательства.

Указом Президента от 9 июня 2021 года «О дальнейших мерах в области прав человека» предусматривается совершенствование механизмов взаимодействия с органами ООН, в том числе по защите прав в области уголовного правосудия, жертв торговли людьми, от пыток и жестокого обращения и др.

За 25 лет действия современной Конституции изменению подвергалась вся нормативно-правовая система, обеспечивающая реализацию норм Конституции, связывая ее непосредственно с текущим законодательством. Сформирована нормативная база конституционного права, осуществляемая конституционными законами, определяющими и регулирующие политические и демократические институты и отношения. Безусловно, изменения в основной закон страны влекут не только правовые последствия на действующие нормативные правовые акты, но и концептуально влияют на экономические, политические и культурные сферы общества.

Действующая политическая модель государства гарантирует непрерывное развитие Казахстана, создавая прочную правотворческую основу проводимым в государстве и обществе реформам. Будучи высшим законодательным органом, Парламент доказал свою состоятельность, создав правовую основу казахстанских реформ, активно содействуя укреплению политической стабильности, мира и согласия, и уделяя первоочередное внимание качественной разработке законодательных инициатив для поддержки позитивных изменений в обществе и реализации законодательных инициатив Главы государства.

Президент К.К.Токаев в своей статье, посвященной 30-летию Независимости нашего государства («Независимость превыше всего»), четко обозначил историю развития современного Казахстана, поделив ее этапы на десятилетия: формирование фундамента независимого государства, расширение потенциалов казахстанской суверенности, в том числе укрепление имиджа Казахстана на международной арене, политические, экономические и культурные реформы внутри государства. Определяя планы на будущее, Глава государства отметил, что четвертое десятилетие будет временем расцвета современного поколения, формирования качественно новой национальной идентичности, адаптированной к мировым вызовам.

Наша совместная задача заключается в том, чтобы быть готовыми к требованиям современности, обеспечивая правовую базу экономическим, политическим, социальным реформам, а также придавать важное значение созданию национальной идеологии развития и патриотизма для обеспечения преемственности ценностей и передачи их будущему поколению.

Выражаю признательность организатором круглого стола и коллективу Института международного и регионального сотрудничества Казахско-Немецкого университета за изданную книгу трудов Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Кемелевича Токаева. На мой взгляд, данная работа окажет большую практическую помощь в работе парламентариев, всего государственного аппарата, будет представлять значительный интерес для всех граждан, стремящихся к благополучию нашего государства.

СМАЙЛОВ ЕРЛАН ВАЛЕРЬЕВИЧ

Депутат Мажилиса Парламента
Республики Казахстан

ВАЖНЕЙШИЙ ПРИНЦИП НАШЕЙ КОНСТИТУЦИИ

В преддверии Дня Конституции самое время посмотреть на картину дня масштабно и системно. Во-первых, безусловно важно, что наша Конституция – главный фундаментальный документ, закладывающий цели и принципы государства, первооснова для долгосрочной стратегии развития страны.

Как закреплено в Конституции, *«Президент Республики – символ и гарант единства народа и государственной власти, незыблемости Конституции, прав и свобод человека и гражданина»*. И мы видим, что это действительно так.

В первой статье Конституции Республика Казахстан утверждает себя социальным государством. Это важнейший принцип, который определяет политику государства. На сегодняшний день в Казахстане сделано немало, но мы видим, что есть огромный потенциал сделать государство ещё более социальным, обеспечить лучшее качество жизни казахстанцев, причем ко всеобщему благу, речь не идёт о патернализме и иждивенчестве. Президент гарантирует социальный характер государства, в чем заключается высшая политическая

воля. Дальнейшее должно определяться логикой действий правительства и акиматов всех уровней. Они могли бы стать действительно более социальными и, соответственно, эффективными, ориентируясь в своих действиях в первую очередь на интересы народа.

Эволюционно мир движется к ускорению и усложнению. Как отмечают эксперты, историческое время ускоряется, при этом процессы становятся сложнее. Необходимо работать эффективнее и быстрее. В этом смысле государства все чаще сталкиваются с испытаниями на прочность и устойчивость. Залогом успешности государства, его устойчивости, способности справляться с проблемами и развиваться дальше становится единство народа и власти, открытость их диалога и согласие по ключевым вопросам развития. Но правильное видение, правильные решения сами по себе не меняют реальность, ее меняют действия и прилагаемые усилия.

Президент как гарант конституционных гражданских прав и свобод казахстанцев проводит в жизнь заложенные в Конституции принципы – через законопроекты, инициированные президентом и поддержанные Парламентом, известные как президентский пакет политических реформ.

Принят Закон «О мирных собраниях», внесены изменения в законы «О политических партиях», «О выборах», «О Парламенте и статусе его депутатов». Кроме того, внесены изменения в Уголовный кодекс, касающиеся декриминализации клеветы и гуманизации статьи о разжигании розни. Инициирован Закон «Об общественном контроле», который призван обеспечить реально действующие механизмы открытости госорганов перед обществом.

Все это не просто новости из коридоров власти, это решения, прямо влияющие на жизнь казахстанцев. В частности, принятие Закона «О мирных собраниях», как отмечают политологи, позволило гражданам провести в разы больше мирных собраний: если в 2018-2019 годах прошло 35 разрешенных мирных собраний, то за время действия нового закона было проведено уже 552 согласованных мирных собрания –

и это с учетом ограничений, связанных с COVID-19. За короткое время был достигнут впечатляющий результат.

Именно эти законы направлены на формирование реального взаимодействия казахстанцев с государством, их вовлечения в процесс принятия решений и контроля работы государственных органов. Как мы видим, работа ведется, но нельзя останавливаться на этом. Нужно понять и принять не как проблему, а как возможность тот потенциал, о котором было сказано выше – делая ставку на более глубокое понимание социального характера государства, социальности как человекоцентричности при принятии государственных решений, и добиваясь этого в работе правительства и акиматов всех уровней.

МАЛИНОВСКИЙ ВИКТОР АЛЕКСАНДРОВИЧ

Член Конституционного Совета
Республики Казахстан,
доктор юридических наук

СОЗИДАТЕЛЬНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Согласно Конституции, Президент Республики определяет основные направления внутренней и внешней политики государства; а также выступает символом и гарантом единства народа и государственной власти, незыблемости Конституции, прав и свобод человека и гражданина; обеспечивает согласованное функционирование всех ветвей государственной власти и ответственность органов власти перед народом (статья 40).

Право выступать от имени народа и государства принадлежит Президенту Республики, а также Парламенту в пределах его конституционных полномочий. Правительство и иные государственные органы выступают от имени государства в пределах делегированных им полномочий (пункт 3 статьи 3).

Каждое обращение Главы государства к людям – это доведенная до общества позиция государства по наиболее значимым аспектам внутри- или внешнеполитической сфер.

Данным обстоятельством определяется и высокая значимость вышедшего в свет издания. Уверен, что его презентация сегодня, именно накануне Дня Конституции Республики Казахстан, имеет глубокий смысл.

В прошлом году Президент Казахстана К.К.Токаев в выступлении на Международной научно-практической конференции, посвященной 25-летию Конституции, подчеркнул, что созидательный потенциал Конституции не исчерпан и будет раскрываться по мере появления необходимых социально-экономических, политических и иных предпосылок.

«Конституция Казахстана воплотила в себе богатый многовековой опыт и мудрость казахского народа в сочетании с передовыми достижениями мировой правовой мысли. Уверен, Основной закон и впредь будет служить надежной гарантией успешного политического и экономического развития нашего государства».

Обеспечение незыблемости Конституции – это формирование и поддержание должного баланса между юридической и фактической конституциями, то есть политико-правовыми установлениями и их реальным воплощением в жизни людей. Иными словами, это формирование качественного текста Закона-Законов, его своевременная корректировка посредством внесения требуемых изменений и применением иных методов, а также последующее внедрение конституционных моделей в действительность.

Для исполнения данной миссии Президенту Республики самой Конституцией приданы необходимые полномочия, в том числе в правоохранительной и военной сферах. И это вполне естественно ввиду особой значимости принятого на референдуме Закона-Законов, политико-правового статуса Высшего должностного лица как полноправного носителя и выразителя государственного суверенитета и его обязанностей перед Казахстанским Народом - Единой Нацией – обладателем и носителем народного суверенитета.

Эффективное действие Основного Закона, стимулирующее стабильное развитие общества и бескризисное функцио-

нирование государственных институтов, есть лучшее подтверждение правильности казахстанской модели конституционализма.

Ее несущими конструкциями выступают следующие фундаментальные начала.

Первое. Безусловно, ключевая роль отводится воле верховной власти, личному непосредственному руководству становлением и последовательным упрочением конституционализма Первого Президента Республики – Елбасы Н.А. Назарбаева и продолжению его политики Президентом Республики К.К. Токаевым. В суверенном Казахстане, эта деятельность для Главы государства представляет собой одно из магистральных, каждодневных и многовекторных направлений.

Второе. Сам факт разработки и принятия действующей Конституции Республики Казахстан на республиканском референдуме 30 августа 1995 года являет собой великое событие выбора своей исторической судьбы самими казахстанцами, самоотверженным подвигом Елбасы. Данным решением Лидер Нации оградил страну от глубоких потрясений, тем самым направив ход Истории молодой страны в созидательное русло.

Третье. Насыщенное казахстанское содержание документа, как отметил в приведенном выступлении К.К. Токаев, являет собой образец весьма успешного сочетания достижений человеческой мысли и потребности обеспечения интересов страны. В целом наши конституционные ценности представляют собой оптимальный сплав общечеловеческих ценностей с казахстанским содержанием.

Четвертое. Корни легитимности Конституции нового Казахстана лежат в максимально воплощенной в ней воле народа. В ходе работы над ее проектом Елбасы неоднократно отмечал, что в центре Конституции должен быть человек, независимо от его национальной принадлежности; она должна объединять народы, а не разъединять их. При этом последнее слово должно быть не за политиками, а за конкретным человеком, живущим в многонациональном Казахстане. Только в этом случае Конституция станет подлинно народной.

Пятое. Развязывая тугие узлы идеологических и научных споров, принимая ответственность на себя, Н.А. Назарбаев на сотрясающие общество вопросы лично давал предельно ясные ответы. Они вынашивались, обдумывались и заявлялись на заседаниях комиссий и рабочих групп, всевозможных форумах, многочисленных встречах с простыми гражданами. Отстаивались при малейшей надобности. Если того требовали ситуации – весьма жестко. Отдельные нормы сформулированы и вписаны в Конституцию лично им. Многие подходы Елбасы вносят вклад в развитие гуманитарных наук.

В результате мы имеем качественно работающий, понятный и уважаемый казахстанцами, нашими зарубежными партнерами и специалистами документ.

Непременной составляющей бережного отношения и доверия к Конституции выступает также президентский формат организации конституционного процесса. Он включает широкую народную экспертизу, опору на мнения казахстанских ученых, лучшие традиции приемлемой зарубежной практики, обеспечение стабильности и динамичности текста Конституции, применение различных средств конституционной модернизации.

Проводимые примерно раз в десять лет конституционные реформы при их широком обсуждении самими казахстанцами, способствуют включению в работу над Основным Законом новых слоев населения, способствуют упрочению казахстанского патриотизма.

Исключительно важная роль отводится разработке и реализации стратегий развития общества и государства, в соответствии с которыми создаются дополнительные политико-идеологические, социально-экономические и иные гарантии должному действию конституционных положений и норм.

Во многих решениях и действиях Президента Казахстана К.К.Токаева четко просматривается уверенное применение подходов, наработанных в конституционном строительстве. Оперативная реализация многих подготовленных совместно с гражданским обществом инициатив, последовательное

исполнение реформированным госаппаратом новейших базовых документов системы государственного планирования наверняка пополнят демократические ресурсы нашего Закона-Законов.

Верховная власть функционирует в строгом соответствии с Конституцией. В непростых ситуациях строительства нового Казахстана, международных финансово-экономических кризисов, пандемии COVID-19 она демонстрирует свою преданность конституционным ценностям и нормам, защищает и обеспечивает их незыблемость.

Конечно, раскрытие каждого из тезисно перечисленных направлений может быть существенно, на конкретных примерах, расширено, а их число – значительно увеличено.

Уверен, что накопленный за тридцать лет независимости казахстанский опыт вполне может служить прекрасным образцом для многих стран, как недавно вставших на путь независимого развития, так и считающих себя устоявшимися.

ЖУМАГУЛОВ МАРАТ ИМАНГАЛИЕВИЧ

Член Высшего Судебного Совета
Республики Казахстан,
доктор юридических наук

ЭВОЛЮЦИОННЫЙ ПРОЦЕСС КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ

В своей предвыборной программе Касым-Жомарт Кемелевич Токаев, руководствуясь принципами, закрепленными в Конституции Республики Казахстан, определил в качестве приоритетной задачи укрепление верховенства закона. Стратегическое понимание того, что закон является тем регулятором общественных отношений, на котором сегодня базируется экономика страны, развивается социальная сфера, правильно строится работа органов государственной власти, позволило Главе государства с первых дней своего президентства определить ряд задач, решение которых предоставит возможность многовекторного воздействия на все общественные отношения в различных сферах жизнедеятельности нашего государства.

Именно Конституция обладает высшей юридической силой, провозглашает Казахстан демократическим, правовым, светским и социальным государством.

Становление независимого Казахстана стало возможным благодаря сильной президентской форме правления. На ру-

беже знакового события в новейшей истории Казахстана, 30-летия Независимости мы с полной уверенностью можем констатировать, что за эти годы, казахстанский народ достиг впечатляющих успехов в развитии демократического, светского, правового и социального государства. Продуманные и дальновидные инициативы, реализуемые на протяжении трех десятилетий, свидетельствуют о мудрой, целенаправленной деятельности Первого Президента Республики Казахстан - Елбасы Н.А.Назарбаева в сфере политических, социально-экономических преобразований в стране. Подтверждением этому в области становления правовой системы Казахстана являются прошедшие конституционные реформы, реализованные в рамках президентской формы правления, подтвердившей свою эффективность в условиях становления молодого государства.

Судьбоносные этапы модернизации, связанные с трансформацией Казахстана в области рыночной экономики, демократические преобразования в общественной и политической жизни, становление институтов гражданского общества, формирование общественного согласия и политической стабильности стали возможными в контексте сильной президентской формы правления. Этапы конституционных преобразований всегда проходили посредством применения механизмов всенародного обсуждения, несомненно, усиливающих степень участия казахстанского общества в политических преобразованиях и, как результат, стимулирующего повышение правовой культуры населения Казахстана. Усиление роли Парламента в вопросах формирования Правительства, усиления контрольных полномочий Парламента за деятельностью Правительства. Перераспределение полномочий Президента между законодательной и исполнительной властью стало стартовой площадкой для повышения эффективности работы ветвей власти, дальнейшего закрепления в правовой системе Казахстана института сдержек и противовесов.

Следует сказать и о реальных предпосылках на заре зарождения нового суверенного государства – Республики

Казахстан. К числу реальных факторов, которые надо было учитывать руководству страны в первые годы становления независимого Казахстана, относились: наличие системного кризиса, перезагрузка государственного устройства; переход от плановой экономики к рыночной; зарождение новой политической системы. Этот период Н.А. Назарбаев охарактеризовал как первый этап модернизации Казахстана. Началом второго этапа модернизации явилось принятие Стратегии-2030, в результате реализации которой Казахстан вышел из зоны экономического отставания и вошел в топ 50-ти конкурентоспособных экономик мира.

Политическое решение Елбасы Н.А. Назарбаева по запуску Третьего этапа модернизации было не просто поиском ответа глобальным мировым вызовам, а разработкой казахстанского пути реализации Стратегии-2050. Важным элементом, усиливающим механизм защиты основ конституционного строя и защиту государственности Казахстана, было закрепление в пункте 2 статьи 91 Конституции положения о неизменности заложенных Первым Президентом Республики Казахстан – Елбасы принципов независимости, унитарности и территориальной целостности государства.

Сегодня политический, социально-экономический курс, проводимый Президентом Республики Казахстан К.К.Токаевым по эволюционному процессу конституционных преобразований в Казахстане, является прямым подтверждением правильности формирования казахстанского конституционализма, гарантом единства социокультурной системы ценностей казахстанцев.

В Послании Президента Республики Казахстан К.К. Токаева от 2 сентября 2019 года были четко определены институциональные приоритеты: Сильный Президент – влиятельный Парламент – подотчетное Правительство. Отмечено, что в Казахстане проводятся качественные и исторически значимые структурные, конституционные и политические реформы.

Считаю, что к числу знаковых решений рубежа 2019-2021 годов можно отнести создание Агентства по стратегическо-

му планированию и реформам – как ядра системы государственного планирования и создание Высшего Президентского совета по реформам.

Учитывая позитивный рост общественного сознания и желание людей высказать свою позицию по проводимой государственной политике, был принят новый закон «О мирных собраниях», были внесены изменения и дополнения в ряд конституционных и иных законов: «О Парламенте и статусе его депутатов», «О выборах», «О политических партиях» и других.

Одним из важных блоков политических преобразований является переход на новый прогрессивный виток развития выборного законодательства Казахстана. Законодательные новации, при постоянном контроле со стороны Главы государства, позволили в оперативном порядке построить правильные взаимоотношения между обществом и государством, консолидировать общие усилия в достижении проводимых реформ в Казахстане.

Одним из важных направлений в проводимых реформах, для достижения верховенства закона в стране являются прозрачность деятельности судебной системы, обеспечение равенства сторон в судебном процессе по делам об административно-правовых спорах, в том числе, в сфере оспаривания неправомερных решений государственных органов и их должностных лиц.

Так, одним из знаковых правовых инструментов стал Административный процедурно-процессуальный кодекс, действие которого направлено на правовое регулирование публично-правовых отношений, возникающих между административным органом и лицом, в отношении которого реализуются установленные законом публичные функции этого административного органа. Данный кодифицированный акт позволит построить цивилизованные правовые отношения между государством и обществом на принципах верховенства закона, а также станет инструментом благоприятного влияния на инвестиционный климат страны.

Административный процедурно-процессуальный кодекс открыл горизонт новой вехи в изменении административно-правовой политики государства в области применения административных процедур в Казахстане и закрепления в деятельности судебной системы – административного судопроизводства по публично-правовым спорам.

Регулярная оценка населением принимаемых руководством страны решений, на сегодняшний день в своей основной части, носит позитивный характер в силу осведомленности населения о содержании принимаемых решений.

В этой связи закономерно обоснованной была подготовка и издание научно-исследовательским Институтом международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета избранных трудов Президента Республики Казахстан К.К. Токаева.

В данном издании нашли отражение Послания Главы государства, его программные публикации и статьи, выступления на различных площадках, как в Казахстане, так и в зарубежных странах по вопросам внутренней и внешней политики, социально-экономического развития, а также касательно мер по противодействию пандемии коронавируса.

Хотелось бы отметить, что круг читателей не ограничивается историками, политологами, материал интересен представителям всех профессий, так как затрагивает интересы всех слоев нашего общества. Гражданское общество теперь сможет предметно проследить эволюцию развития нашего общества и государственности на примере нескольких лет за весь период Независимости Казахстана, основанных на содержании норм Конституции Республики Казахстан.

МАХАМБЕТОВ МАНСУРХАН МАХАМБЕТОВИЧ

Директор Института парламентаризма при Парламенте Республики Казахстан

КЛЮЧЕВЫЕ ЦЕННОСТИ КОНСТИТУЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

Тәуелсіздік алған сәттен бастап Қазақстан Республикасының алдында одан әрі ұзақ мерзімді дамудың негізгі, конституциялық маңызды басымдықтарын айқындау жөніндегі кешенді міндеттер тұрды. 1995 жылғы 30 тамызда бүкілхалықтық референдумда Конституцияның қабылдануы тұрақты дамып келе жатқан және бәсекеге қабілетті мемлекеттің бағытын айқындаған маңызды оқиға болды.

Конституция РК определила, что одним из важных приоритетов является незыблемость и преемственность государственной власти. Так, ее принятие позволило обеспечить в государстве межнациональное согласие, привить казахстанскому обществу чувства толерантности и комплиментарности, что все вместе придало политическому процессу стабильность и общественное согласие. Сегодня именно эти качества являются важными конкурентными преимуществами, которые обеспечивают поступательное развитие государства, в том числе в период экономических кризисов.

Эти достижения стали возможными благодаря ключевой роли Елбасы, а также нашего единого народа Казахстана в определении конституционно-правового содержания основного закона страны, а именно, Н.А.Назарбаев приложил максимальные усилия для осуществления системных и судьбоносных конституционных изменений в обеспечении экономического, социального и политического развития государства.

Уникальность Конституции Республики Казахстан заключается в том, что она предоставляет возможность незыблемости государственной власти и соответственно последовательности осуществления государственной политики. В этом аспекте избрание на внеочередных президентских выборах Касым-Жомарта Токаева является прямым свидетельством преемственности государственной власти, которая выступает в качестве основополагающей ценности, заложенной в Конституции Республики Казахстан.

В целом тезис о том, что непрерывность и стабильность государственной власти являются одними из ключевых ценностей конституционного развития Казахстана, находил неоднократное подтверждение в трудах К.К.Токаева. Избранные труды Президента Республики Казахстан К.К.Токаева также являются важным источником размышлений о конституционном развитии Республики Казахстан и определении приоритетов дальнейшего стратегического развития. В частности, в Статье Главы государства «Независимость превыше всего» отмечается, что главными целями четвертого десятилетия станут: «Сильное государство и конкурентоспособная нация. Для этого нам необходимо продолжить политико-экономические реформы и процесс модернизации общественного сознания, сформировать качественно новую национальную идентичность, адаптированную к вызовам времени».

При этом Глава государства отмечает конституционную значимость народа Казахстана и необходимость его всесторонней поддержки. Эти положения нашли отражение в выс-

туплении Президента К.К.Токаева на официальной церемонии вступления в должность избранного Президента Республики Казахстан (12 июня 2019 г.), на котором Касым-Жомарт Кемелевич отметил: «Моя политическая платформа – это ответ на главные запросы наших граждан. Планирую конкретно заняться решением острых социальных проблем, оказанием помощи наиболее нуждающимся ... Нам нужно серьезно обновить социальную политику».

Кроме того, Президент К.К.Токаев видит в народе источник ближайших перемен в укреплении и развитии Республики Казахстан. Так, в выступлении Главы государства на первом заседании Государственной комиссии по подготовке к празднованию 30-летия Независимости Республики Казахстан, прошедшего 5 февраля 2021 года, отмечается: «Реализуемая нами сегодня системная модернизация страны направлена на последовательное раскрытие потенциала людей в обществе, экономике, культуре... Одним из базовых компонентов нашей политики является повышение качества человеческого капитала. Мы должны отметить 30-летие Независимости конкретными делами и проектами, в которых улучшение благополучия людей выступает в качестве главной цели всех наших усилий».

Таким образом, Избранные труды Президента РК Касым-Жомарта Кемелевича Токаева свидетельствуют о системной значимости идей поступательного и устойчивого развития Казахстана, которые носят конституционный характер и, как следствие, способствуют формированию демократических начал, принципов и подходов, характерных для современного Казахстана.

Хотелось отдельно отметить, что в Послании Главы государства от 2 сентября 2019 г. Касым-Жомарт Кемелевич поручил создать при Парламенте структуру, которая должна способствовать повышению качества законов. Сегодня Институт парламентаризма совместно с депутатами Парламента РК принимает в разработку такие законопроекты, ко-

торые значимы для казахстанского общества, а также отражают потребности государства в формировании правового государства и установлении верховенства права. В целом, деятельность Института направлена на исполнение поручений Президента Казахстана, а также реализацию концепции «Слышащего государства».

Сегодня для Института парламентаризма принципиально важно вырабатывать действенные правовые рычаги, которые способствуют институциональным преобразованиям, ощутимым для каждого гражданина Республики Казахстан. Так, в частности, Институтом парламентаризма ведется законопроектная работа по совершенствованию исполнительного производства, по вопросам укрепления института семьи, по усилению мер в борьбе с рейдерством и защите предпринимательской деятельности от незаконного вмешательства государственных органов и должностных лиц, а также по вопросам улучшения качества жизни лиц с инвалидностью.

При этом Касым-Жомарт Кемелевич придает особое значение вопросам формирования правового государства, и в особенности реформам уголовного процесса. Так, в Послании народу Казахстана «Казахстан в новой реальности: время действий» от 1 сентября 2020 г. Президент подчеркнул: «Важный критерий правового государства – беспристрастное и справедливое правосудие. Суд должен быть состязательным, а судья – свободным от стороны обвинения. Для этого необходимо обеспечить равенство адвоката и прокурора».

Реформы в данной сфере затрагивают вопросы правоприменительной практики, связанные с обеспечением прав участников уголовного процесса. В этом направлении по итогам изучения многочисленных обращений граждан и организаций Институтом парламентаризма был разработан законопроект по вопросам повышения состязательности и равноправия сторон, укрепления независимости адвокатуры и усиления гарантий защиты прав участников уголовного процесса. В рамках законопроекта предусматривается внесе

ние изменений и дополнений, направленных на установление реального соблюдения принципа состязательности и равноправия сторон обвинения и защиты, что будет способствовать справедливому разрешению дел, снижению количества жалоб и исключению обвинительного уклона при рассмотрении дел судами.

Указанные изменения и дополнения позволят уровнять сторону защиты и органы уголовного преследования в сборе, оценке и предоставлении фактических данных в суд и исключить приоритет собранных фактических данных стороны обвинения.

НУРГАЛИЕВА МАДИНА МАРАТОВНА

Директор Института общественной
политики партии «Nur Otan»,
кандидат политических наук

УСТОЙЧИВОСТЬ КАЗАХСТАНСКОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ

Фундаментом нашей государственности выступает Конституция, незыблемым гарантом и символом которой является Президент Республики Казахстан. Именно Конституция как Основной закон страны призвана отвечать требованиям времени и обеспечивать основные принципы для укрепления открытого и демократического общества.

Так, на заре Независимости Основной закон решил ключевые задачи молодого государства: укрепление государственности и внутривполитической стабильности, развитие демократических институтов и обеспечение прав и свобод граждан, общепринятых в цивилизованном мире. Конституция Республики Казахстан, принятая народом на референдуме в 1995 году, заложила высокие стандарты демократического, светского и правового государства.

Работа над Конституцией 1995 года была очень внушительной. За короткое время было проведено более 33 тысяч обсуждений, в которых приняло участие порядка 3 миллионов человек. Из предложенных 95 статей были изменены 55, учте-

ны 1100 замечаний. Впоследствии изменения и дополнения в действующую Конституцию вносились – в 1998, 2007, 2011 и 2017 годах, а также в 2019 году. В соответствии с Законом от 23 марта 2019 года было внесено изменение в Конституцию Республики Казахстан, связанное с изменением названия столицы с города Астана на город Нур-Султан.

Впервые было провозглашено идеологическое и политическое многообразие. Статья 5 Основного Закона Казахстана регламентировала деятельность политических партий и иных общественных объединений, определяла их организационно-правовую деятельность.

Впоследствии в рамках демократических преобразований Конституция совершенствовалась, отражая эволюционные изменения, происходящие в партийно-политической системе и соответствуя запросам общества.

Вносимые изменения и дополнения, конституционные поправки позволили сформировать надежную опору для выполнения государством своих обязательств, ставших частью общественного договора по итогам всенародного референдума 1995 года. Согласно Конституции, Казахстан провозгласил себя демократическим, светским, правовым и социальным государством. В свою очередь, граждане приняли ответственность за соблюдение Конституции и законов страны.

Как показывает практика значимость Конституции, ее гарантированность высшим должностным лицом страны прочно укоренились в общественном сознании. Так, согласно результатам исследования¹ Института общественной политики партии «Nur Otan» День Конституции входит в ТОП-7 наиболее важных для казахстанцев праздников. По мнению респондентов, наиболее приоритетными правами граждан являются право на личную свободу (38,5%), право на жизнь (36,5%), право на гражданство (28,7%), право на защиту (27,5%) и право на свободу слова (21,5%).

На протяжении 30 лет независимости партийное строительство в Казахстане во-многом определялось конститу-

¹ Социологическое исследование было проведено в июне 2021 года в 14 областях и 3 городах республиканского значения. Выборка составила 1700 респондентов. Метод опроса: face-to-face.

ционными реформами. Поправки в Конституцию, внесенные в 1998 году, позволили сформировать основу пропорциональной избирательной системы. Именно благодаря этим изменениям роль политических партий и их влияние на законотворческий процесс существенно усилились. Так, впервые 10 дополнительных мест в Мажилисе стали распределяться между партиями пропорционально количеству голосов, отданных за партийный список. При этом политическим партиям для вхождения в нижнюю палату Парламента необходимо было преодолеть 7% барьер.

Позже, по результатам деятельности Государственной комиссии по разработке и конкретизации демократических реформ была проведена Конституционная реформа 2007 года. Дальнейшее развитие партийно-политического пространства было связано с полным переходом на пропорциональную избирательную систему выборов в Мажилис и увеличением числа депутатов нижней палаты Парламента до 98.

Кроме того, были значительно расширены полномочия Парламента через усиление роли партийных фракций и возможности формирования Правительства парламентским большинством. Согласно изменениям, кандидатура Премьер-министра стала обсуждаться на заседаниях партийных фракций и утверждаться парламентским большинством. Одновременно была повышена коллективная ответственность депутатов и укреплена партийная дисциплина, внедрена норма о выработке единой партийной позиции.

Дальнейшее развитие партийно-политической системы также связано с Конституционной реформой 2017 года и поправками в Конституционный закон «О выборах» 2018 года, в рамках которых состоялось перераспределение порядка 40 полномочий от Президента к Парламенту и Правительству. Ассамблея народа Казахстана была наделена конституционным статусом и получила право делегировать своих представителей в Мажилис и Сенат Парламента РК согласно установленной квоте.

Согласно конституционным поправкам, парламентские партии получили реальные рычаги влияния на исполнитель-

ную власть. Депутаты обладают правом поставить вопрос об освобождении от должности членов Правительства по итогам заслушивания отчетов. Отныне перед вновь избранным Мажилисом Правительство должно было слагать свои полномочия.

Важным моментом стало законодательное закрепление полного перехода к пропорциональной избирательной системе. Если до этого момента по партийным спискам избирались только депутаты нижней палаты Парламента, то теперь и депутаты маслихатов всех уровней избирались также по партийным спискам. Это стимулировало усиление гражданского контроля над властью и, в целом, повышение роли политических партий.

Таким образом, полный переход к выборам депутатов Мажилиса и маслихатов всех уровней по партийным спискам, заложенный логикой изменений и дополнений, вносимых в Конституцию, позволил сформировать условия для дальнейшего развития партийно-политической системы и реализации демократических преобразований в стране.

Конституционные изменения свидетельствуют не только о стремлении Казахстана определить оптимальную модель государственности, но и создать запас устойчивости политической системы на долгосрочную перспективу, а также обеспечить эффективный механизм взаимодействия всех ветвей власти в условиях современных вызовов.

Социальное и политическое развитие Казахстана на протяжении всех лет Независимости было подкреплено прагматичной конституционной основой, выражающейся в стремлении создать условия для эффективной работы всей системы государственного управления, способствуя ее демократизации, стабильности и прозрачности.

Можно с уверенностью говорить о наличии модернизационного потенциала Основного закона страны, позволяющего значительно расширить функции государства, обеспечить качественную и слаженную работу всех политических институтов и, главное, обеспечить политическую стабильность.

САРПЕКОВ РАМАЗАН КҰМАРБЕКҰЛЫ

Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің Заңнама және құқықтық ақпарат институтының директоры

КОНСТИТУЦИЯ – ЕЛ ДАМУЫНЫҢ АРҚАУЫ

Ерекше қоғамдық-саяси маңызы мен ең жоғарғы заңды күші арқылы еліміздің бүкіл аумағында тікелей қолдануға міндетті Ата заңымыз – Конституция күнін жоғарғы дәрежеде құрметтеп, кеңінен атап өту жақсы дәстүрге айналды. Бұл өте орынды әрі жан-жақты қолдау көрсетуге лайықты шара деп санаймын.

Бәрімізге мәлім, өткен жылы 1995 жылдың 30 тамызында бүкілхалықтық референдумда қазақстандықтардың 7 млн-нан астамы қатысып, жақтап дауыс беріп қабылданған Қазақстан Республикасы Конституциясының 25 жылдығы мемлекеттік деңгейде атап өтілді. Елордадан бастау алып, ел аймағының түкпір-түкпірінде өткізілген іс-шаралар арқылы Ата заңымыздың әлеуетінің нәтижесінде ширек ғасырда мемлекеттің қол жеткізген жетістіктері жарияланды. Солардың ішінде елдегі қоғамдық татулық пен саяси тұрақтылықтың нығайып, халықтың игілігін көздеген экономикалық жағдай жақсарып, демократиялық бағыттағы азаматтық қоғамды қалыптасты-

руға бейім және құқықтық мемлекетке тән атқарылған басқа да нәтижелі іс-шаралар ел ішінде ғана емес, төрткүл дүниеге кеңінен паш етілді.

Атап айтқанда, былтыр тамыз айында Қазақстан Республикасының Конституциялық Кеңесінің ұйымдастыруымен өткізілген халықаралық форумға қатысып, сөз алған шетелдік мемлекет және қоғам қайраткерлері мен конституциялық саланың білікті мамандарының басым көпшілігі, құқықтық жүйесі жақсы дамыған және демократиялық құндылықтары мықты бекіген алдыңғы қатарлы елдердің үздік тәжірибесін ескере отырып және әрбір бабы Қазақстанның Тұңғыш Президенті – Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың тікелей басшылығымен терең сараптаудан өтіп қабылданған Қазақстан Конституциясы өз міндетін абыроймен атқарып, құқықтық мықтылығын дәлелдеумен қатар, қоғамның өсуіне қызмет ететін әлеуетінің әлі де мол екендігіне оң бағаларын бергені мәлім.

Биылғы жылғы Конституция күні еліміздің Тәуелсіздігінің 30 жылдық мерейлі мерекесі қарсаныңда аталып өтпек.

Әрине, тарихи тұрғыдан алғанда жиырма алты жыл да, отыз жыл да көп уақыт емес. Ал осы кезеңнің әрбір жылына, тоқсанына, айына, күніне зер сала қарасақ, мемлекеттің өсу жолында сан алуан сын сағаттарының болғанын көреміз. Төрткүл дүниеде орын алып жатқан небір қиын оқиғалар мен жаһандану үрдісінің ықпалы біздің елге де тигені белгілі. Соның ішінде кезең-кезеңімен қайталана отырып соққан дүниежүзілік экономикалық дағдарыстардың салдары ерекше болғаны мәлім.

Міне, дәл осыдай жауапты сәттерде, Қазақстан Республикасының Президенті – мемлекеттің басшысы, мемлекеттің ішкі және сыртқы саясатының негізгі бағыттарын айқындайтын, ел ішінде және халықаралық қатынастарда Қазақстанның атынан өкілдік ететін ең жоғарғы лауазымды тұлға ретінде, Қазақстанның Конституциясының қуаты мен күшіне жүгіне отырып, қажетті әрі қабілетті ұлттық заңдарды дер кезінде қабылдап, барлық қиындықтарды еңсеріп, болашаққа айқын жол ашып бергенін ел-жұрт біледі.

Қазақстан Республикасының Президентінің халық және мемлекеттік билік бірлігінің, Конституцияның мызғымастығының, адам және азамат құқықтары мен бостандықтарының нышаны әрі кепілі екендігі және ол мемлекеттік биліктің барлық тармағының (заң шығарушы, атқарушы және сот билігі) келісіп жұмыс істеуін және өкімет органдарының халық алдындағы жауапкершілігін қамтамасыз ету мәртебесі мен басшылық құзыры Ата заңның 40-бабының 2-ші және 3-ші тармағында қаралған.

Президенттің осы аталған өте жауапты өкілеттілікті атқарудағы нышаны (символы) ретіндегі конституциялық сипаттамасы оның мемлекет пен қоғам арасындағы ілгерілеу құндылықтарын тек қазақстандықтардың мүддесі үшін пайдаға жаратуды қамтамасыз етіп, Конституцияның кіріспесінде қаралған түпкі міндеттерге абыроймен қол жеткізуге адал әрекет етіп, өзінің тікелей үлгі болуында деп түсінгеніміз жөн. Ал Президенттің кепіл ретіндегі конституциялық сипаттамасы оның мемлекеттегі ең жоғарғы лауазымды тұлға мәртебесі мен айрықша заңдық құзыретіне тікелей байланысты.

Конституцияда көзделген осы және басқа да мәртебелі міндеттерін іске асыру жолында Президент әрбір іс-әрекетін және шешімін Конституция талаптарына сай мүлтіксіз іске асырады. Сонымен қатар мемлекет басшысы ретінде өзіне тікелей бағыныстағы және жауапты мемлекеттік құрылымдардан да осыны талап етеді. Нәтижесінде үйлесімді қарым-қатынас орнап, мемлекеттің басқару жүйесі біркелкі қызмет атқарып, адам мен азаматтардың құқықтары мен бостандықтарының сақталуына, жеке өмірлеріне қарсы заңсыз әрекеттер жасауға жол бермеуге, әркімнің ар-намысы мен қадір-қасиетінің қорғалуына, заң мен сот алдында тең болу құқығы және басқа Конституцияда қаралған кепілдіктердің шынайы орындалуына мүмкіндік болады.

Конституция нормаларын сараптай келе Президент Конституцияның мызғымастығының, адам және азамат құқық-

тары мен бостандықтарының нышаны әрі кепілі ретіндегі өз құзыретін төмендегідей жағдайда іске асыратынын атап өткен жөн.

Біріншіден, Президент елдегі бейбіт өмір мен конституциялық заңдылық тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында Конституцияға өзгертулер мен толықтырулар енгізудің тәртібін қамтамасыз етуде шешуші рөлге ие.

Екіншіден, Президент елдегі ұлттық заң шығару процесіне белсенді ықпал етуге, өзінің көзқарасы бойынша кейбір заң жобаларын қараудың басымдығын белгілеуге құқығы бар. Мемлекет басшысы қабылдаған заңдарды бекітеді немесе өз көзқарасын білдіріп, жекелеген баптарын қайта талқылап, дауысқа салу үшін Парламентке қайтарады.

Үшіншіден, Конституцияның 72 бабын басшылыққа ала отырып, адамның және азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау, мемлекеттің қауіпсіздігін, егемендігі мен тұтастығын қамтамасыз ету мүддесінде, күмән туғызған жағдайда күшіне енген заңды немесе өзге де құқықтық актілердің Конституцияға сәйкестігін қарау үшін Конституциялық Кеңеске жүгінеді.

Төртіншіден, теріс әрекеттерге немесе жағымсыз жағдайларға ұрындыруы мүмкін деп таныған облыстар, республикалық маңызы бар қалалар мен астана әкімдері актілерінің күшін жою немесе қолдануын тоқтата тұруға шешім қабылдайды.

Бесіншіден, елдегі заңдылықтың сақталуын қамтамасыз ету тұрғысында Бас Прокурор және өзге де құқық қорғау органдары басшыларының есебін тыңдайды.

Осылармен қатар, заңды тұлғалар мен азаматтардың мүдделерінің сақталуы жайында Жоғарғы Сот, Адам құқықтары жөніндегі уәкіл және басқа да лауазымдағы адамдардың есебін тыңдайды.

Қарқынды дамып жатқан қоғам мен мемлекет өміріндегі әрқилы аса маңызды қоғамдық қатынастар ұлттық заңнаманың да жағдайына тікелей әсер етеді. Өзінің құқықтық

міндетін атқарғанымен, жаңа талаптарға бейімсіз болған жағдайда, қандай салаға қатысты болмасын, қолданыстағы заңдардың өзгеріске ұшырап отыруы қажетті құбылыс. Заң – қатып қалған құжат болмауы керек. Халықтың мүддесін шешу қажет болған уақытта өзгеріске ұшырайды. Дәл осындай жағдай Конституцияға да қатысты. Сондықтан да, елдегі қарқынды өзгерістердің ықпалымен ел Конституциясына төрт рет өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. Бұл реформалар көздеген тарихи міндеттерін жүзеге асырып, нәтижесінде елдің алға қарай дамудағы айқын бағыт-бағдарын айқындауға сүбелі үлес қосып отыр деуге толық негіз бар. Оған дәлел, құқықтық бағытта қызмет атқаратын белсенді халықаралық ұйымдардың арасында беделі жоғары, пікірі өтімді Еуропа Кеңесінің Құқық арқылы демократия үшін Еуропалық комиссиясы (Венеция комиссиясы) бұл реформаларға оң бағасын бергеніне төрткүл дүние куә болды. Осы Комиссияның Президенті, әлемдік деңгейдегі қоғам қайраткері, доктор Джанни Букиккио: «Мемлекет басшысы Н. Назарбаевтың тікелей басшылығымен әзірленген Қазақстан Республикасының қолданыстағы Конституциясы Қазақстан табысының аса маңызды факторы болды деп сеніммен айтуға болады. Конституция экономикалық, саяси, әлеуметтік өзгерістер үшін берік іргетас бола отырып, мемлекет пен қоғамда болып жатқан барлық процестерді жаңдандырды. Қазақстан демократия жолында жасауы тиіс әлі де маңызды қадамдар бар. Демократия жағдайында тұрақтылық қоғамды ілгері жылжыту мақсатында ашық пікірталастар, саяси диалогтар және идеялармен алмасу арқылы болуы тиіс. Қазақстан осы жолда одан әрі прогреске қол жеткізетініне сенемін», – деп айтқаны белгілі.

Конституция – ел дамуының арқауы, мықты қозғаушы күші. Конституцияны құрметтеп, оның әлеуетін түсіне білу өте пайдалы болмақ. Себебі, халықтың басым көпшілігінің құқықтық сауаттылығы көтеріліп, әркім өз мүддесін қорғауда тек қана заңның күшіне жүгінудің, оның ішінде Конституцияға

басымдық танытудың тиімді әрі пайдалы екендігіне көздері жетіп келеді. Бұл кеңінен орын алып келе жатқан құбылыс екендігі ешкімге жасырын емес. Өйткені, Конституцияның қағидаттарын жақсы түсініп, меңгерудің арқасында елімізде өмір сүріп жатқан кім болса да өзінің құқығы мен бостандығына нұқсан келтіруге жол бермеуге қол жеткізеді. Заң талаптарын түсіне білген адам, әсіресе жастар, өзіне қиянат жасауға мүмкіндік бермейді, әрі өзі де басқаны сыйлап, қоғамның тәртібін сақтауға бейім болады.

СЕЙДУМАНОВ СЕРИК ТУРАРОВИЧ

Генеральный директор
Института философии, политологии
и религиоведения КН МОН РК,
академик НАН РК

КОНСТИТУЦИЯ КАЗАХСТАНА УНИВЕРСАЛЬНЫЙ ДОКУМЕНТ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ ПРОДУКТ

Уважаемые участники Круглого стола!

Мое выступление связано с историей принятия и обсуждения Конституции страны.

Конституция Казахстана 1995 года как универсальный документ и интеллектуальный продукт, применимый к разным по характеру обстоятельствам, является основным правовым документом страны. Конституция концентрированно регулирует алгоритмы самоуправления гражданского общества, генерирует программы эффективной реализации функций государственного аппарата в целом. Заданная концептуальная характеристика Конституции не имела бы успеха в реализации без личного участия Первого Президента – Елбасы Н.А. Назарбаева в разработке стартовых редакционных проектных норм ее содержания. Представленный в содержании Основного Закона страны набор функциональных президентских возможностей, его исключительных гарантий и обя-

зательств обеспечил условия для динамики и продолжения курсовой траектории развития Казахстана.

Таким же системным продолжением действий своего предшественника может быть признана деятельность действующего Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Кемелевича Токаева. Содержание нового сборника избранных трудов Президента Республики Казахстан, подготовленного известным политологом Болатом Клычбаевичем Султановым, по сути, отражает мысли и стратегию государственного руководителя, который удержал высокий уровень управления государством и оправдал ожидания в кризисный период. Даже беглый политологический анализ позволяет сделать выводы о том, что действующий Глава государства представляет собой зрелую, авторитетную политическую фигуру, способную аккумулировать консолидированные интересы и учитывать традиции политической преемственности.

Мне также хотелось бы здесь поделиться с вами своими личными воспоминаниями, которые, прежде всего, связаны с именами корифеев казахстанской юридической науки, академиками Салыком Зимановым, Султаном Сартаевым и Гайратом Сапаргалиевым – членами Конституционной комиссии, утвердившей в свое время окончательный вариант Конституции, вынесенной на всенародный референдум. С 2006 года в течение 7 лет мне посчастливилось проводить вместе с ними конференции в городе Алматы, посвященные Дню Конституции. Каждый из них, обладая харизмой и ораторским талантом мог часами выступать перед аудиторией в малых и больших залах.

Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте Республики Казахстан тогда находился в Алматы и не раз его сотрудники выступали с докладами на многих конференциях, проводимых акиматом г. Алматы, в том числе и посвященных Дню Конституции. И я очень рад, что КИСИ, теперь находясь в г.Нур-Султане, выступает в качестве организатора нынешнего международного круглого стола, который проходит в столице Казахстана.

Также мне бы хотелось бы особо подчеркнуть, что каждая буква, цифра, положение Конституции тщательно прорабатывались. В кропотливой работе над проектом Конституции были задействованы сотрудники государственно-правового подразделения президентской администрации, лучшие казахстанские юристы, а позже также эксперты из России, Великобритании, США, других зарубежных стран. Следует особо отметить, что не просто над каждой статьей, но и над каждой формулой, фразой и термином проекта работал Первый Президент – Елбасы Н.А.Назарбаев. Виктор Александрович Малиновский в одной из своих статей писал об этом так: *«Во время заседаний Конституционной комиссии и рабочей группы, встреч с отдельными учеными и сотрудниками своего аппарата, Н.А.Назарбаев запрашивал информацию о зарубежных аналогах, высказывал мнение не только по содержанию, но и формулировкам тех или иных норм. Спорил, доказывая свою правоту. Иногда, выслушав аргументы оппонента, соглашался с ними. Полностью владел конституционной материей на макро- и микроуровнях. Оказывал влияние на формирование концептуальных конструкций и текста, вплоть до корректировки изложения отдельных норм. К слову, на одном из сохранившихся в моем архиве вариантов проекта Конституции имеется 22 правки, сделанные Нурсултаном Абишевичем собственноручно».*

Президентская администрация была участником сложнейшего процесса создания Основного Закона страны. Мы были активными участниками и свидетелями процесса доработки опубликованного проекта Конституции. Основная работа по доработке текста Конституции была поручена Константину Колпакову, а нашей группе в составе Асылбека Бисенбаева, Льва Таракова поручили информационно-аналитическую работу. Я, как заведующий Исполнительным секретариатом АНК – заводелом Аппарата (Администрации) Президента, стал отвечать за организационную работу по реализации ряда положений новой Конституции.

Тогда очень оперативно вносились необходимые изменения не только в текст проекта самой Конституции, но и в

подготавливаемые в то время в Аппарате (Администрации) Президента множество Указов Президента, имевших силу как Конституционных, так и просто Законов страны. Таких указов в то время было издано порядка 150, они были направлены на продвижение реформ, прежде всего, в экономической сфере и заложили базу новой нормативно-правовой системы Казахстана. В то время также нельзя было допустить, чтобы нарушилась существовавшая политическая стабильность, чтобы экономический и интеллектуальный потенциал Казахстана тратился впустую, на выяснение отношений по национальным, религиозным или каким-либо иным мотивам. Именно поэтому в тот же период была поддержана инициатива Ассоциации национальных культурных центров республики о создании Ассамблеи народов Казахстана. Являясь консультативным выборным органом при Президенте, Ассамблея объединила самых влиятельных и авторитетных представителей различных национальностей.

Новая Конституция наилучшим образом разрешила вопрос о природе нашей государственности, нашими ключевыми принципами являются «общественное согласие и политическая стабильность, экономическое развитие на благо всего народа...». Оставаясь государством, системообразующим началом которого является казахский этнос, Республика Казахстан выражает теперь интересы всего населения, независимо от этнической принадлежности. Формула «Мы – народ Казахстана» закреплена в Конституции 1995 года.

Можно уверенно сказать, что Конституция Казахстана 1995 года была принята своевременно, она доказала свою жизнеспособность и перспективность.

БАШИМОВ МАРАТ СОВЕТОВИЧ

Директор Экспертного института европейского права и прав человека, доктор юридических наук

ФИЛОСОФИЯ КОНСТИТУЦИИ – ПРИОРИТЕТ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

С того момента, когда народ Казахстана сделал свой выбор, проголосовав на референдуме за действующую Конституцию, сбылась мечта многих поколений казахов о независимости, свободе, справедливости, демократии, равноправии и прогрессе.

Философию Конституции, нашего Основного закона, отражает ее преамбула, где четко указаны ценностные ориентиры нашего движения вперед в этом бушующем и сложном, противоречивом мире: «мы, народ Казахстана, объединенный общей исторической судьбой, созидая государственность на исконной казахской земле, сознавая себя миролюбивым гражданским обществом, приверженным идеалам свободы, равенства и согласия, желая занять достойное место в мировом сообществе, осознавая свою высокую ответственность перед нынешним и будущими поколениями, исходя из своего суверенного права, принимаем настоящую Конституцию».

Как доктор юридических наук, занимающийся общей теорией прав человека, могу однозначно сказать, что наша Конс-

титущия соответствует всем международным стандартам в области прав человека, Биллю о правах человека, Международному пакту о гражданских и политических правах, Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. Это отмечено в своих решениях Венецианской комиссией Совета Европы.

На сегодняшний день важным является реализация конституционных норм о правах человека на практике. Необходимо проводить полноценную и эффективную законопроектную работу с тем, чтобы законы и подзаконные акты соответствовали Конституции, осуществлялся действенный конституционный контроль. В данном направлении предстоит проделать большую работу.

Конституция с первой статьи начинается с провозглашения основного принципа – приоритета прав простого человека: «Республика Казахстан утверждает себя демократическим, светским, правовым и социальным государством, высшими ценностями которого являются человек, его жизнь, права и свободы». Таким образом, высшей ценностью государства является человек. И не человек служит государству, а государство, государственные органы должны работать для обеспечения прав человека.

Реализация этих принципов на практике воплощается Президентом Казахстана Касым-Жомартом Токаевым, в провозглашенных им концепциях «слышащего государства», построении «справедливого общества и эффективного государства».

Они четко отражают конституционные принципы и нормы о народовластии, приоритете прав и свобод человека, об идеологическом и политическом многообразии, равенстве всех перед законом и судом, о праве на справедливую судебную защиту, о запрете дискриминации по любым основаниям, о праве гражданина в управлении государством, о праве избирать и быть избранным, об общественном контроле, борьбе с коррупцией и многом другом.

Создание Национального совета общественного доверия (НСОД) – уникального института прямого диалога власти и

гражданского общества – явилось прогрессивным шагом и знаменательным событием в движении государства к демократическим ценностям, принципам верховенства закона и прав человека. Именно на площадке НСОД Президентом Казахстана Касым-Жомартом Токаевым были озвучены важные и нужные пакеты политических реформ, будь то либерализация выборного законодательства и закона о мирных собраниях, решение социальных проблем и повышение статуса омбудсмана (уполномоченного по правам человека), приближение к индикаторам по правам человека ООН и много других важных инициатив. Члены НСОД постоянно предлагают конструктивные предложения в разных сферах правозащитной деятельности, взаимоотношений государства и гражданского общества.

В рамках реализации инициатив Национального совета общественного доверия за короткое время уже принято 17 законов, три указа Президента, 28 различных приказов министерств, постановлений Правительства. И все это направлено на прогрессивные демократические преобразования, а самое главное, на реализацию принципов и норм Конституции Казахстана, нашего Основного закона, по которому мы все живем.

Все реформы, проводимые Президентом Казахстана Касым-Жомартом Токаевым – это движение вперед к демократизации и либерализации общественных отношений, повышению эффективности защиты конституционных прав наших граждан.

НҰРҒАЛИЕВА ЕНЛІК НҰРҒАЛИКЫЗЫ

Л.Н. Гумилев атындағы
Еурази ұлттық университеті азаматтық,
еңбек және экологиялық құқық
кафедрасының профессоры

ҚАЗАҚСТАННЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ САЯСАТЫ

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев 2020 жылдың 19 тамызында сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі кездесуде былай деген еді: «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес – еліміздің стратегиялық дамуындағы негізгі басымдықтарының бірі. Сондықтан, бұл менің берік ұстанымым және сайлауалды бағдарламамда халыққа берген уәдем. Бұл жұмыста ешқандай көзбояушылыққа, «бармақ басты, көз қысты» әрекетке жол бермеуіміз тиіс». Халық арасында айтылатын бұл мәтел қайтадан жанданғандай, барлық азаматтарға сүйектерінен өтетіндей әсер етті десек те болады!

Соңғы уақытта азаматтық-құқықтық шараларды сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарға ықпал етуге баса көңіл бөлу үрдісі ұйғарылуда, өйткені бұл шаралар әрекеттілік күшке және мүліктік сипатқа ие, бұл сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың халықаралық қағидаттарына және қоғамдық даму қажеттіліктеріне сәйкес келеді.

Жазалау және ескерту шараларын қамтитындықтан, қылмыстық-құқықтық сипаттағы шаралар толық көлемде тиімді болып табылмайды, бірақ азаматтардың бұзылған құқықтары мен заңды мүдделерін қалпына келтіру шараларын қамтымайды. Осыған байланысты зиян шеккен адамдардың құқықтары мен мүдделерін қорғау мақсатында түрлі елдерде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың азаматтық-құқықтық құралдарын жақындастыру қажеттігі туындайды, бұл туралы алғаш рет 1997 жылғы 6 қарашадағы 101-ші сессияда Еуропа Кеңесі комитеті қабылдаған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі басшылық қағидаттарда мәлімделді. Содан кейін, 1999 жылғы 4 қарашада Еуропа Кеңесінің комитеті мемлекеттер қол қою үшін ашық, Сыбайлас жемқорлық үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілік туралы конвенцияны қабылдады (2003 жылғы 1 қарашада күшіне енді). Қазіргі уақытта бұл Конвенция сыбайлас жемқорлықтан зардап шеккен адамдарды азаматтық-құқықтық қорғау шараларын қарастыратын жалғыз халықаралық акт болып табылады.

Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілікті белгілеу 2003 жылғы 31 қазандағы Біріккен Ұлттар Ұйымы Конвенциясының (бұдан әрі-Конвенция) (Қазақстан оған «2003 жылғы 31 қазандағы БҰҰ Конвенциясын ратификациялау туралы» 2008 жылғы 4 мамырдағы № 31-IV Заңымен қосылды) «Залал өтемақысы» 35-бабына да толық сәйкес келеді – кез келген қатысушы мемлекет қандай да бір сыбайлас жемқорлық іс-әрекет нәтижесінде залал шеккен заңды және жеке тұлғалардың өтемақы алу үшін осы залал үшін жауапты адамдарға қатысты іс жүргізуді қозғауға құқығы болуын қамтамасыз ету үшін өз заңнамасының қағидаттарына сәйкес талап етілуі мүмкін шараларды қолданады.

Сыбайлас жемқорлық үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілік туралы Конвенция азаматтық құқық және сыбайлас жемқорлық саласындағы жалпы халықаралық нормаларды айқындаудың алғашқы әрекеті болып табылады. Ол қатысушылардан өздерінің ішкі заңнамасында сыбайлас жемқор-

лық актілерінің нәтижесінде залал шеккен адамдар үшін залалдың орнын толтыру мүмкіндігін қоса алғанда, өз құқықтары мен мүдделерін қорғауға мүмкіндік беретін құқықтық қорғаудың тиімді құралдарын көздеуді талап етеді.

«Көптеген елдер осы Конвенцияға қол қойды, алайда оның басты талабын орындаудың тиімді механизмдерін әрдайым таба алмайды – бұл дегеніміз құқықта сыбайлас жемқорлықтан зардап шеккен адамдарды құқықтық қорғаудың тиімді құралдарын қарастыру және залал үшін өтемақы алу», – дейді Л.И. Сибгатуллина.

Аталған Конвенцияда өзін-өзі орындайтын нормалардың болмауына байланысты қатысушы мемлекеттер өздерінің ерекшеліктерін ескере отырып, конвенциялық қағидаттар мен нормаларды мемлекетшілік заңнамаға имплементациялауға тиіс. Сондай-ақ, бұл Конвенцияға қол қою 1999 жылғы 27 қаңтардағы Еуропа Кеңесінің қылмыстық жауапкершілік туралы Конвенциясына қол қоюдан баяу жүретінін атап өткен жөн. Бұл К.И.Алешиннің пікірінше, көптеген елдерде сыбайлас жемқорлық келтірген зиянның мөлшерін анықтау дағдыларының болмауына байланысты, ал олардың азаматтық заңнамасында мұндай залалды өндіріп алу механизмдері жоқ. Біздің ойымызша, бұл жалғыз себеп емес, өйткені сыбайлас жемқорлықтан келтірілген залалды төлетудің өтімді механизмдерін әзірлеген елдердің тәжірибесін қабылдауға әрқашан болады. Осыған байланысты қазақстандық авторлардың сөздерін келтіріп өткен орынды. Мәселен, М.М. Камназаров, А. Сәрсенов: «Негізінен қылмыстық-құқықтық сипаттағы шаралармен жүргізілетін сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресті тиімді болып табылмайды. Керісінше, бұл қоғам мен мемлекеттер үшін қауіпті болуы мүмкін, өйткені ол мемлекеттік аппаратта сыбайлас жемқорлықты толығымен жоққа шығармайды, тек лауазымды тұлғалардың сыбайлас жемқорлық әрекеттері мөлшерін арттырады» – деп дұрыс аңғартқан.

Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы халықаралық конвенцияларға, сондай-ақ Еуропа Кеңесінің (ГРЕКО) сыбайлас жемқорлыққа қарсы мемлекеттер тобына қосылуы

мәселесі түрлі құжаттарда, оның ішінде «Nur Otan» партиясының 2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бағдарламасында» айтылды. Қазіргі уақытта ГРЕКО құрамына 50 мемлекет кіреді – АҚШ, Ұлыбритания, Германия, Франция, Норвегия, Швеция, Ресей, Украина, Беларусь, Қазақстан және т.б., олардың осы ұйымға қосылуы еуропалық елдермен бірге халықаралық ынтымақтастыққа және сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларды жетілдіруге бейімделгенін көрсетеді.

Көптеген талқылаулардан кейін Қазақстанның ГРЕКО-ға қосылу мәселесі 2016 жылдың соңында оң шешімін тапты (ҚР Президенті Әкімшілігі Басшысының 13.12.2016 ж. Қарарын қараңыз), дегенмен нақты қосылу 2020 жылы сыбайлас жемқорлық үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілік туралы Конвенцияны ратификацияламай-ақ орын алды. Елдер ГРЕКО-ға қатыспай-ақ осы Конвенцияға қосыла алады, бірақ бұл жағдайда олар халықаралық аренада әртүрлі тиімділіктер мен артықшылықтардан айырылады.

ГРЕКО-ға қатысушы бола отырып, Қазақстан ұйым өкілдері мен бағалау топтары мүшелерінің жеке тұтқындаудан, жолжүкті тоқтатудан және тәркілеуден, ауызша және жазбаша өтініштері үшін қудалаудан иммунитет алды.

Сонымен, азаматтық құқықтық жауапкершілік – бұл адамның азаматтық құқықта көзделген міндеттерді орындамауы немесе тиісінше орындамауы салдарынан туындайтын сыбайлас жемқорлыққа қарсы шара, бұл сыбайлас жемқорлық белгілері болған кезде басқа адамның субъективті азаматтық құқықтарының бұзылуымен байланысты.

Сыбайлас жемқорлық туралы заңнамалық актілерді талдау, олардың ҚР Азаматтық кодексінде орын таппайтындығын көрсетеді. Мәселен, «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» 2015 жылғы 18 қарашадағы № 410-V Қазақстан Республикасы Заңының 3-бабы 2-тармағында (өзгерістермен және толықтырулармен) ҚР Қылмыстық Кодексіне ғана нұсқау, ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексіне сілтеме бар, бірақ іс жүзінде жеке тұлғалар үшін сыбайлас

жемқорлық құқық бұзушылықтар үшін қылмыстық және әкімшілік қана емес, сондай-ақ тәртіптік және азаматтық-құқықтық жауапкершілік те қарастырылады. Соңғысының өзектілігі Қазақстанның ГРЕКО-ға қатысушы мемлекет мәртебесін алуы аясында ерекше артып келеді. Жауапкершіліктің бұл түрі қазақстандық заң әдебиетінде де зерттелмеген.

БҰҰ Конвенциясының сөзбасында сыбайлас жемқорлық барлық елдердің қоғамы мен экономикасына әсер ететін трансұлттық құбылысқа айналғаны атап өтілген, бұл сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оған қарсы күрес саласындағы халықаралық ынтымақтастықтың ерекше маңыздылығын анықтайды. Конвенцияға сәйкес сыбайлас жемқорлықтың алдын алу және оны жою – барлық мемлекеттердің міндеті, олар ашық істер мен ашық мүлікті тиісті басқару, заң алдындағы әділеттілік, жауапкершілік пен теңдік, адалдық пен сатылмаушылық қағидаттарын сақтауды қамтамасыз етуге, сондай-ақ сыбайлас жемқорлықтан бас тартатын мәдениетті қалыптастыруға жәрдемдесуге тиіс. Дәл осы тұрғыда Қазақстан ақылға салынған, дәйекті сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат жүргізуде. Жалпы сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес саласындағы халықаралық талаптарға сәйкес келеді.

Сонымен қатар экологиялық және қоғамдық қатынастардың өзгеруіне байланысты жаңа сыбайлас жемқорлық тәуекелдері де пайда болады, бұл заңнаманы үнемі жетілдіру қажеттілігін объективті түрде туындатады. Осы мән-жайларды ескере отырып, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық процесте азаматтардың құқықтарын қорғауды күшейту және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2020 жылғы 19 желтоқсандағы № 384-VI ҚР Заңы қабылданды.

Онда сыбайлас жемқорлық қылмыстары үшін жазалар қайта қаралды және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың жаңа механизмдері енгізілді: ауыр және аса ауыр қылмыстар жасаған азаматтар үшін жазалар қатаңдатыл-

ды; баптар бойынша бірқатар сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасағаны үшін санкциялар мен құқықтық салдарлар тәртібі күшейтілді: ҚР ҚК-нің 361, 364, 365, 366, 368, 369 және 370-баптары. Сонымен қатар, біз онда сыбайлас жемқорлық үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілікке қатысты ережелерді таба алмаймыз, бұл халықаралық нормалар мен қағидаттардың талаптары тұрғысынан елеулі кемшілік болып табылады.

Сыбайлас жемқорлық үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілік туралы Конвенцияны әзірлеу кезінде оны кейінірек қабылдауға байланысты БҰҰ Конвенциясының кейбір ережелері ескерілмеді, сондықтан ұлттық заңнаманы одан әрі әзірлеу кезінде БҰҰ Конвенциясындағы азаматтардың мүліктік құқықтарына қатысты 53, 54-баптар және басқа да маңызды ережелер толығымен ескерілуі керек.

Сыбайлас жемқорлық үшін азаматтық-құқықтық жауапкершілік туралы Конвенция үш бөлімнен, 23 баптан тұрады: а) ұлттық деңгейде қабылданатын шаралар; б) халықаралық ынтымақтастық; в) қорытынды ережелер.

Онда «сыбайлас жемқорлық» ұғымына анықтама берілген, бұл «пара алушыдан талап етілетін кез келген міндеттің немесе тәртіптің қалыпты орындалуын бұрмалайтын параны немесе кез келген басқа да тиісті емес артықшылықты немесе осындай уағданы тікелей немесе жанама сұрау, ұсыну, беру немесе қабылдау» дегенді білдіреді (2-бап). Көріп отырғанымыздай, бұл анықтамада негізінен «пара» сөзіне баса назар аударылған. Осы ұғымның толығырақ анықтамасын біз «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» ҚР Заңының 1-тармағының 6-тармақшасында табамыз, онда «сыбайлас жемқорлық – жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және соған байланысты мүмкіндіктерін жеке өзі немесе делдалдар арқылы жеке өзіне не үшінші тұлғаларға мүліктік (мүліктік емес) игіліктер мен артықшылықтар алу немесе табу мақса-

тында заңсыз пайдалануы, сондай-ақ бұл адамдарды өзінің игілігі мен пайдасы үшін сатып алу.

Соңғы анықтамада, біздің ойымызша, «пара» сөзі жөнсіз тысқары қалды, өйткені біз «пара алу және беру» басқа елдердің заңдарындағыдай «сыбайлас жемқорлық» ұғымын анықтауда шешуші сөздер болуы керек деп санаймыз. Солайша, Ресей Федерациясының 2008 жылғы 25 желтоқсандағы № 273-ФЗ Федералдық Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» заңының 1-бабының 1 тармағына (өзгерістермен және толықтырулармен) сәйкес, «Сыбайлас жемқорлық – бұл қызмет бабын теріс пайдалану, пара беру, пара алу, өкілеттіктерді теріс пайдалану, коммерциялық параға сатып алу не, жеке тұлғаның өзінің лауазымдық жағдайын қоғам мен мемлекеттің заңды мүдделеріне қарамастан, ақша, құндылықтар, өзге де мүлік немесе мүліктік сипаттағы қызметтер, өзі үшін немесе үшінші тұлғалар үшін өзге де мүліктік құқықтар түріндегі пайда. Сыбайлас жемқорлық туралы ұлттық заңнаманы жетілдіру кезінде халықаралық нормаларды ғана емес, сондай-ақ мұқият пысықталған және халықаралық стандарттарға сәйкес келетін басқа елдер заңдарының нормаларын да ескеру қажет деп ойлаймыз.

Қорытындылай келгенде, мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев сыбайлас жемқорлықпен күресемін деген уәдесін толығымен орындап келе жатыр, заңдарға енгізілген жаңалықтарды халық толық қабылдайды және бұл жұмысты әрі қарай абыроймен орындауына сенімдіміз!

КУАНЫШЕВ ЖАПСАРБАЙ ІЛИЯСҰЛЫ¹

Қоғам қайраткері,
саяси ғылымдарының докторы

КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ПРОЦЕСС: САЯСИ ЕРІК-ЖІГЕР МЕН ТАБАНДЫЛЫҚ

Конституция күні қарсаңында 2019-2021 жылдары Қазақстанда жүргізіліп жатқан саяси реформаларға шолу жасап, оны конституциялық процесс тұрғысынан ой елегінен өткізу артық болмас. Өйткені кез келген қоғамда жоғары билік органдарының Ата заңда бекітілген нормалар негізінде атқарып жатқан қызметі мен барлық конституциялық-құқықтық институттардың дамуы әрқашан қызығушылық тудыраы сөзсіз.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстанның саяси және әлеуметтік-экономикалық реформалардың жаңа кезеңіне аяқ басқандығын айта келе, тұрақты даму қағидаттарын енгізбейінше, елдің, тіптен жалпы адамзаттың, табысты алға басуының мүмкін еместігін атап көрсетті. Сондықтан оның «Баршаға ортақ игілік! Сабақтастық. Әділдік. Өрлеу» сайлауалды бағдарламасының «Біз – Қазақстанның

¹ Он-лайн участник Круглого стола. Полный текст статьи опубликован в газете «Егемен Казахстан», 29 августа 2021г. <https://egemen.kz/article/286908-konstitutsiyalyq-protsess-sayasi-erik-dgiger-men-tabandylyq>

біртұтас халқымыз. Бізді қасиетті жеріміздегі ортақ құндылықтар біріктіреді: бейбітшілік, игілік, өркендеу, әділдік және баршаға ортақ тең мүмкіндіктер» деген сөздерден басталуы кездейсоқ емес.

Бұл – мемлекетіміздің әлеуетін, оның тәуелсіздігі мен ұлттық қауіпсіздігін нығайтудың бірден-бір жолы. Ол үшін тұрақтылық, азаматтық татулық пен келісім, сонымен бірге серпінді экономика және мықты әлеуметтік саясат керек. Басымдықтардың қатарына қоғамның бірлігін сақтау, заң үстемдігі және әділ сот төрелігі, қоғамдық қауіпсіздік, тиімді мемлекеттік басқару мен саяси жүйені трансформациялау жатқызылды. Осылардың ішінде Мемлекет басшысы тұжырымдағандай, әділдік тәуелсіз Қазақстанның мықты іргетасына айналмақ.

Осы мақсаттардың орындалуы үшін Қ.К.Тоқаев мемлекеттік биліктің «Күшті Президент – ықпалды Парламент – есеп беретін Үкімет» формуласын ұсынды. Ол биліктің халықтың алдындағы жауапкершілігін арттыруға, маңызды стратегиялық мәселелер бойынша шешімдерді қоғамдық пікірді ескере отырып қабылдауға, мемлекеттік басқарудың барлық жүйесінің ашықтығы, халықпен үздіксіз кері байланыс және жедел әрекет ету қағидатына негізделді. Көппартиялы жүйені дамытуға және жетілдіруге, шешімді қабылдау мен орындау процесіне азаматтардың қатысуының шынайы тетігі ретінде жергілікті өзін-өзі басқару органдарының белсенділігін арттыруға назар аударылды.

Мемлекет басшысының сайлауалды бағдарламасы мен «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасы оның Қазақстан халқына арнаған Жолдауларына арқау болып, көптеген күрделі және өзекті мәселелерге қозғау салды. Жаңа саяси бағыттың тұжырымдамалық қырлары Президенттің Жолдауларынан басқа, оның Ұлттық қоғамдық сенім кеңесі мен Реформалар жөніндегі жоғары кеңестің отырыстарындағы сөйлеген сөздерінде, сондай-ақ «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» бағдарламалық мақаласында көрініс тапты.

Байқасаңыз, Қазақстан Президенті Қ.К.Тоқаев бірінші Жолдауында заманауи тиімді мемлекет қалыптастыру шеңберінде саяси өзгерістер жүргізуге басымдық берді. Ондағы мақсаты – мемлекеттік институттардың рөлін нығайту, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау. Өйткені өркендеудің бірден-бір жолы саяси жүйені жаңғырту ғана емес, демократия негізінде трансформациялау екендігі түсінікті бола бастады. Ол мемлекеттік шешім қабылдау процесінің ашықтығын, көппартиялық жүйені жетілдіруді, жергілікті өзін-өзі басқаруды дамытуды және кейбір мемлекеттік функцияларды үкіметтік емес ұйымдарға беруді дұрыс көрді. Реформаларды жүйелі түрде, популизмге ұрынбай, терең және жан-жақты ойластыра отырып жүргізуге ерекше мән берілді. Саяси өзгерістер президенттік институтпен қатар, мемлекеттік шешім қабылдауда Парламенттің қатысу деңгейін көтеру мен Үкімет жұмысының тиімділігін арттыруды және оның қоғам алдындағы жауапкершілігі мен есеп беруін күшейтуді қамтыды.

Әлемді жайлаған пандемия індеті Қазақстандағы мемлекеттік билік жүйесінің осал тұстарының бетін ашып бергені ақиқат. Сондықтан туындаған жағдай 2020 жылы бұл мәселеге басқаша қарауды қажет етті. Өйткені мемлекеттік билік пен басқарудың қоғаммен байланысында орын алған ақаулар олардың жұмысының тиімділігін бұрынғыдан бетер төмендетіп жіберді. Осы үрдістердің алдын алу үшін мемлекеттік басқару, кадр саясаты, шешім қабылдау жүйесі мен оларды орындаудағы жауапкершілік мәселелері жаңаша көзқарасты талап етті.

Ең алдымен азаматтардың талап-тілектеріне дұрыс және шынайы көңіл аудару, қоғам мүддесіне іс жүзінде қызмет ету және әділеттілік қағидаттарын жүзеге асыру қажет болды. Бұл ахуал әлеуметтік-экономикалық саладағы жағымсыз үрдістердің саяси сипатқа ие болып кетпеуінің алдын алуға мүмкіндік беретін дағдарысқа қарсы нақты шешімдер қабылдап, тиісті іс-шараларды жүргізуді қажет етті. Осы мақсатта мемлекеттік жоспарлау жүйесін дамытуға ерекше басымдық беріліп, оны институттандыру қолға алынды.

Стратегиялық жоспарлау және реформалар жөніндегі агенттік құрылып, оның құрамына Ұлттық статистика бюросы берілді. Елде жүргізіліп жатқан реформаларды ілгерілету мақсатында Қазақстан Республикасы Президенті жанынан жаңадан құрылған Реформалар жөніндегі жоғары кеңес түпкілікті шешімдер қабылдау құзыретіне ие болды.

Демек, институттық қайта құрулар COVID-19 індетінің сабағын ескере отырып, мемлекеттік басқару жүйесін жетілдіруді көздеді. Дағдарысқа қарсы шараларды іске асыру қажеттілігі президенттік билікті күшейту мәселесін күн тәртібіне қойды. Осыған байланысты Мемлекет басшысы Қ.К.Тоқаевтың 2020 жылдың 16 наурызындағы «Әлеуметтік-экономикалық тұрақтылықты қамтамасыз ету жөніндегі шаралары туралы» және «Экономиканы тұрақтандыру жөніндегі одан арғы шаралар туралы» Жарлықтары оның аталған салалардағы құзыретін кеңейте түсті. Сонымен бірге ол бүкіл мемлекеттік басқару жүйесін жаңғырту шеңберінде 2019 жылы Үкімет пен өзіне есеп беретін мемлекеттік органдардың құрылымына өзгерістер енгізді. 2019-2020 жылдар аралығында бірқатар министрлік пен агенттік, қызметтер мен республикалық мемлекеттік мекемелер жаңадан, ал кейбіреулері қайтадан құрылды. Солардың ішінде агенттіктер тікелей Президентке бағынатын болды. Бұл Президенттің жауапкершілігінде күшейтті.

Әрі қарайғы саяси реформалар азаматтарды елді басқару ісіне тартуға мүмкіндік беруі керек. Өйткені Президенттің айтқандарының барлығы заңмен нақтыланды. Қабылданған 10 заңның ішінде конституциялық заңдар да бар. Ал кейбір заңдарға өзгерістер енгізілді. Мысалы, «Саяси партиялар туралы», «Сайлау туралы», «Қазақстан Республикасының Парламенті және оның депутаттарының мәртебесі туралы». Саяси партияларды тіркеуге қатысты талап жеңілдетілді. Партия құру үшін қарастырылатын тіркеу кедергісі 40 мыңнан 20 мыңға дейін төмендетілді. Сайлауға түсетін саяси партиялар әйелдер мен жастар үшін 30 пайыздық квота бөле бастады. Тәуелсіз Қазақстан тарихында тұңғыш рет парламенттік оп-

позиция институты енгізілді. Мемлекет пен қоғам арасындағы осындай үнқатысудың орнауы мемлекеттілікті нығайту мен қоғамдық-саяси қарым-қатынасты қалпына келтірудің кепілі болмақ.

Демократиялық мән-мазмұны жағынан «Қазақстан Республикасында бейбіт жиналыстарды ұйымдастыру және өткізу тәртібі туралы» жаңа заң ерекше орын алады. Ол республика азаматтарының бейбіт және қарусыз жиналып, жиналыстар, митингілер мен демонстрациялар, шерулер мен пикеттер өткізу құқығын іске асыруға бағытталған қоғамдық қатынастарды реттеудегі революциялық қадам, серпілісті қоғамдық-саяси оқиға болмақ. Бұл құжаттың қоғамдық-саяси қатынастарды одан әрі дамытуға түрткі болары да сөзсіз. Сонымен қатар Қазақстан Азаматтық және саяси құқықтар туралы Халықаралық пактінің Екінші факультативтік хаттамасына қол қоюы арқылы елімізде ресми түрде өлім жазасын жойды. Жала жабуды қылмыс санатынан алып тастау және Қылмыстық кодекстің 174-бабын ізгілендіру жөніндегі нормаларға өзгерістер енгізілді.

Мемлекет басшысының «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» Жолдауы бойынша 2021 жылдан бастап ауыл әкімдерін тікелей сайлау қарастырылып, оны өткізу тамыз айынан басталып кетті. Сол сияқты, жергілікті өзін-өзі басқаруды дамытудың 2025 жылға дейінгі тұжырымдамасы бекітіліп, Үкімет тарапынан оның 2030 жылға дейінгі кезеңге арналған жобасы дайындалуда.

«Қоғамдық бақылау туралы» заңды әзірлеу және бірыңғай заңды онлайн-петициялар институтын құрып, оны заңдастыру мәселелері қарастырылуда. «Қоғамдық бақылау туралы» заң жобасы әзірленіп, ол Парламенттің қарауына енгізілді. Бұл құжатта мемлекеттік органдар мен квазимемлекеттік сектордың қоғам алдындағы ашықтығы мен есеп беруін қамтамасыз ету мәселесі көтерілмек. Сонымен бірге депутаттар әзірлеген Омбудсмен туралы арнайы заң қабылданатын болады.

Адамдардың құқықтары мен азаматтарды, соның ішінде әсіресе, балаларды, интернетте, әлеуметтік желі мен түрлі

мессенджерлерде қорқытып, зорлық көрсетуден қорғау проблемасына ерекше мән бере отырып, азаптауға, адам саудасына қарсы күреске бағытталған заңнаманы жетілдіру қажеттілігіне ерекше назар аударылды. Осы жұмыстардың нәтижесінде тиісті заң жобалары дайындалып, Парламенттің қарауына жіберілді. Саяси реформалардың үшінші пакеті шеңберінде саяси партиялардың Парламентке өту шегін 7%-дан 5%-ға дейін төмендету, сайлау бюллетеньдеріне «барлығына қарсы» бағанын енгізу туралы мәселе де заңдастырылды.

Президент Қ.К.Тоқаев жаңа мемлекеттік модельді қалыптастырудың жүйелі іске асырылуына көп көңіл аударып отыр. Тиімді мемлекет құру оның қоғаммен байланысындағы сервистік модельге көшуі негізінде іске асырылмақ. Олай болса, билікке де бүгінгі туындап отырған жағдайды қайта қарауына тура келеді. Демек, ол өзін де өзгертуі шарт. Яғни мемлекеттік басқару дұрыс мағынаға ие болуы керек. Сонда ғана биліктің халық алдындағы беделі өсіп, жауапкершілігі артады. Ендеше билік жауапкершілікті болу үшін дамыған азаматтық қоғам керек.

Ал оны дамыту үшін үкіметтік емес ұйымдардың мәртебесін өсіру қажет. Мұндағы басты мәселелердің бірі азаматтар мен қазақстандық азаматтық қоғам институттарын реформалау және оларды мемлекетті басқару процесіне тарту болды. Ондағы мақсат, біріншіден, мемлекет пен оның органдарының жұмысының тиімділігін көтеру болса, екіншіден, халықтың тұрмыс деңгейін жақсарту.

Қазақстанда саяси реформалар құр сөз жүзінде емес, нақты іске асырылып жатқандығына мына заңдардың қабылдануы да дәлел бола алады: «Қазақстан Республикасы Парламентінің комитеттері мен комиссиялары туралы» Қазақстан Республикасының заңына парламенттік оппозиция мәселелері бойынша өзгеріс пен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне атқарушылық іс жүргізуді және қылмыстық заңнаманы жетілдіру мәселелері бойынша өзгерістер мен то-

лықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасының әкімшілік рәсімдік-процестік заңнамасы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Өлім жазасының күшін жоюға бағытталған Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіге Екінші Факультативтік Хаттаманы ратификациялау туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы», «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қоғамдық кеңестердің қызметі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы». Сондықтан саяси реформалардың нақты іске аса бастауы халықтың билікке деген сенімін нығайтары анық.

Мемлекеттік басқаруды дамытудың 2030 жылға дейінгі тұжырымдамасы әкімшілік-бақылауға бағдарланған мемлекеттік басқару моделінен мемлекет пен тұрғындардың өзара қарым-қатынасына негізделген сервистік түріне көшуді қамтамасыз етуге бағытталған. Ол мемлекеттік қызмет көрсетудің тиімділігін көтеріп, квазимемлекеттік секторды оңтайландыру мен жергілікті өзін-өзі басқаруды дамытуға тиіс. Президент атап көрсеткендей, ол тек прагматикалық сипатқа ие болып, дамудың Ұлттық жоспары жасалып, стратегиялық жоспарлауға екпін берілуі керек.

Мемлекеттік басқару саласы мен қазақстандық қоғамдық дамудағы көптеген проблеманың арасында сыбайлас жемқорлықтың мемлекеттілігімізге орасан зор нұқсан келтіріп отырғанын айтпауға болмас. Ендеше Президенттің сыбайлас жемқорлықтың дендеп кеткендігіне алаңдаушылық білдіріп, оның қоғам үшін қауіпті дерт екендігін ескерткені түсінікті: «Бұл – батпандап кіріп, мысқалданып шығатын кесел. Осы ауруды қазір шұғыл түрде емдемесек, ертең кеш болуы мүмкін». Өйткені ол әлеуметтік наразылық пен билікке деген сенімсіздіктің іріңді жарасы ретінде саяси мәселеге

айналып отыр. Сондықтан 2021 жылдан бастап мемлекеттік қызметшілер, Парламент депутаттары, судьялар үшін шетелдік банктерде шоттарды иелену, қолма-қол ақша қаражаты мен құндылықтарды сақтау бөлігінде заңнамалық шектеулер енгізілді. Биылдан бастап мемлекеттік қызметшілердің санын, ал 2024 жылға қарай мемлекеттік қызметшілердің, олармен бірге ұлттық компаниялар жұмыскерлерінің санын 25 пайызға қысқарту жоспарланып отыр.

Президент Қ.К.Тоқаевтың «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» бағдарламалық мақаласында ел тәуелсіздігінің келесі онжылдығының басты мақсаты ретінде әділ қоғам мен тиімді мемлекет құру анықталған. Олай болса, бұл реформалар Қазақстанның саяси, экономикалық және әлеуметтік дамуының негізі болары анық. Саяси реформалар қазірдің өзінде нақты және түсінікті қадамдар жасауға мүмкіндік беріп, әлеуметтік шиеленісті бәсеңдетуге және жаңа саяси үлгіге көшуге жол ашып, мемлекеттік басқарудың тізгінін босатпай ұстауға жағдай жасауда. Адамдардың мемлекетке деген сенімсіздігі сейіліп, ұлттық диалог орнап, ұлттық идеологияда жаңа көзқарас қалыптастыруға батыл қадамдар жасалуда. Саяси бәсекелестік, балама көзқарастар мен пікірлер, парламенттік оппозиция институты мен бейбіт митингілер өткізу мәдениетін қалыптастыру қажеттігі демократияны дамытудың басты талабы екендігі қоғамдық санаға сіңірілуде. Ең бастысы – бұл көзқарастар құр айтылған күйінде қалып қоймай, заң жүзінде орындалатын ұстанымдар мен нақты мемлекеттік саясатқа айнала бастады.

ФОТОМАТЕРИАЛЫ

Открытие международного круглого стола приуроченного
ко Дню Конституции Республики Казахстан «Президент – символ
и гарант незыблемости Конституции Республики Казахстан»,
г. Нур-Султан, 26.08.2021 г.

В рамках круглого стола была презентована книга избранных трудов Президента Республики Казахстан К.К. Токаева, подготовленная к изданию научно-исследовательским Институтом международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета

Коллективная фотография участников круглого стола

Депутат Сената Парламента Республики Казахстан К.Б. Сафинов

Депутат Мажиліса Парламента Республики Казахстан Е.В. Смайлов

Член Конституционного Совета Республики Казахстан В.А. Малиновский

Член Высшего Судебного совета Республики Казахстан Н.У. Жолдасбеков

Директор Института парламентаризма
при Парламенте Республики Казахстан М.М. Махамбетов

Директор Института общественной политики партии «Nur Otan»
М.М. Нурғалиева

Директор Научно-исследовательского института международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета Б.К. Султанов

Директор Института законодательства и правовой информации Министерства юстиции Республики Казахстан Р.К. Сарпеков

Генеральный директор Института философии, политологии и религиоведения
Комитета науки Министерства образования и науки Республики Казахстан
С.Т. Сейдуманов

Председатель правления Казахстанского агентства
международного развития «KazAID» Д.Ш. Елеуменов

Профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева
Е.Н. Нурғалиева

Директор Экспертного института Европейского права и прав человека
М.С. Башимов

Член Высшего Судебного совета Республики Казахстан
М.И. Жумагулов

Казахстанский общественный и политический деятель,
доктор политических наук Ж.И. Куанышев

**СМИ
О МЕЖДУНАРОДНОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ**

 ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРХИВІ

 1 2 3

 4 5 6

 7 8 9

 10 11 12

 13 14 15

 16 17 18

 19 20 21

 22 23 24

 25 26 27

 28 29 30

 31 32 33

 34 35 36

 37 38 39

 40 41 42

 43 44 45

 46 47 48

 49 50 51

 52 53 54

 55 56 57

 58 59 60

 61 62 63

 64 65 66

 67 68 69

 70 71 72

 73 74 75

 76 77 78

 79 80 81

 82 83 84

 85 86 87

 88 89 90

 91 92 93

 94 95 96

 97 98 99

 100

ХСМ «ПРЕЗИДЕНТ – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ МЫҚЫМАСТЫҒЫНЫҢ СИМВОЛЫ ЖӘНЕ ХЕЛІП ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДӘРТЕЛЕК ҮСТЕЛ ЕТКІЗДІ»

2023 жылы 28 тамызда ХСМ «ПРЕЗИДЕНТ – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ МЫҚЫМАСТЫҒЫНЫҢ СИМВОЛЫ ЖӘНЕ ХЕЛІП ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДӘРТЕЛЕК ҮСТЕЛ ЕТКІЗДІ» атты конференция өтті.

Конференцияда ХСМ «ПРЕЗИДЕНТ – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ МЫҚЫМАСТЫҒЫНЫҢ СИМВОЛЫ ЖӘНЕ ХЕЛІП ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДӘРТЕЛЕК ҮСТЕЛ ЕТКІЗДІ»

Дәріске және Қазақстан Республикасының Конституциясы туралы мәселелерді талқылау мақсатында Қазақстан Республикасының Конституциясының әлемдегі маңызы туралы конференция өтті.

Бұған қосымша ХСМ «ПРЕЗИДЕНТ – ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ МЫҚЫМАСТЫҒЫНЫҢ СИМВОЛЫ ЖӘНЕ ХЕЛІП ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ДӘРТЕЛЕК ҮСТЕЛ ЕТКІЗДІ»

Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ

Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ

Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ

Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ

- [Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ](#)
- [Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ](#)
- [Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ](#)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АРХИВІ

 Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ

БАҚАҒЫНАДЫ

 Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен Қазақстан СТИПАЕНДІСЫ БИРЛІГІ

Международный круглый стол ко Дню Конституции прошел в Нур-Султане

16 Августа 2021 12:56

Подпишитесь:

НУР-СУЛТАН. КАЗИНФОРМ – Сегодня в столице в Национальной библиотеке прошел международный круглый стол «Президент – символ и гарант неизблемости Конституции Республики Казахстан», посвященный Дню Конституции РК, передает корреспондент МИА «Казинформ».

Организатор мероприятия – Казахстанский институт стратегических исследований (КИСИ) при Президенте РК. Часть приглашенных гостей находилась в зале, а часть подключилась в онлайн-формате.

«Причина, по которой мы собрались – День Конституции Республики Казахстан. Это важный государственный праздник. Сегодня здесь находятся уважаемые люди, известные юристы страны, которые работали над созданием нашей Конституции, ее модернизации. Еще одна причина, по которой собрались – презентация книги «Касым-Жомарт Токаев. Избранные труды Президента Республики Казахстан», подготовленной к изданию научно-исследовательским Институтом международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета (ИМИРС) при поддержке CNPC International Kazakhstan Ltd. Ответственный редактор издания - доктор исторических наук, профессор Булат Султанов», - отметила Зарема Шаукенова.

Елордада Конституция күнінен орай халықаралық дөңгелек үстел өтті

2021 жылғы 26 тамыз 13:17

Бөлісетін: [VK](#) [f](#) [o](#) [t](#) [in](#) [s](#) [g](#) [m](#) [e](#)

НҰР-СҰЛТАН. ҚазАқпарат – Бүгін елордада «Президент – Қазақстан Республикасы Конституциясының мызғымастығының символы және кепілі» атты халықаралық дөңгелек үстел өтіп жатыр, деп хабарлайды ҚазАқпарат тілшісі.

ҚР Президенті жанындағы Қазақстан стратегиялық зерттеулер институты ұйымдастырған іс-шара офлайн және онлайн форматында болды.

«Бас қосуымыздың себебі – Қазақстан Республикасының Конституция күні. Бұл маңызды мемлекеттік мереке. Бүгінгі іс-шарада Конституциямыздың дайындалуына, оның жаңғыртылуына үлес қосқан еліміздің танымал заңгерлері, құрметті азаматтары отыр. Дөңгелек үстел өткізуіміздің тағы бір себебі - «Қасым-Жомарт Тоқаев. Қазақстан Республикасы Президентінің таңдамалы еңбектері» кітабының тұсаукесері. «CNPC International in Kazakhstan LTD» компаниясының қолдауымен Қазақстан–Неміс университетінің Халықаралық және аймақтық ынтымақтастық ғылыми-зерттеу институты дайындаған. Басылымның жауапты редакторы - Халықаралық және аймақтық ынтымақтастық ғылыми-зерттеу институты директоры, тарих ғылымдарының докторы, профессор Болат Сұлтанов», - деді жиынды ашқан Қазақстан стратегиялық зерттеулер институтының директоры Зарема Шауқенова.

Избранные труды Президента РК презентовали в Нур-Султане

26 Августа 2021 15:18

Поделись: [VK](#) [f](#) [s](#) [m](#) [t](#) [in](#) [g](#) [v](#) [e](#) [w](#)

НУР-СУЛТАН. КАЗИНФОРМ – Сегодня в ходе круглого стола, посвященного Дню Конституции, состоялась презентация книги «Касым-Жомарт Токаев. Избранные труды Президента Республики Казахстан», передает корреспондент МИА «Казинформ».

С приветственной речью выступил ответственный редактор издания, политический и государственный деятель РК, политолог Булат Султанов.

«Сегодняшний круглый стол посвящен Дню Конституции. Согласно Конституции, Президент является символом и гарантом неизыблемости Основного Закона. Данная книга подготовлена научно-исследовательским институтом Международного регионального сотрудничества Казахстанско-немецкого университета. Хотим обратить ваше внимание на то, что на издание книги не было взято ни одного тенге из государственного бюджета. Книга подготовлена нашим частным вузом при спонсорской поддержке. Книга не является бизнес-проектом, не предназначена для продажи, будет бесплатно передана в библиотеки научных институтов и образовательных заведений», - отметил ответственный редактор книги.

«Қасым-Жомарт Тоқаев. Қазақстан Республикасы Президентінің таңдамалы еңбектері» кітабы таныстырылды

2025 жылғы 26 тамыз 15:29

Бөлісіңіз: [VK](#) [f](#) [g+](#) [t](#) [in](#) [s](#) [v](#) [e](#)

НҰР-СҰЛТАН. ҚазАқпарат – Бүгін елордада Конституция күніне арналған дөңгелек үстел барысында «Қасым-Жомарт Тоқаев. Қазақстан Республикасы Президентінің таңдамалы еңбектері» кітабы таныстырылды, деп хабарлайды ҚазАқпарат тілшісі.

«Бүгінгі дөңгелек үстел Конституция күніне арналып отыр. Конституцияға сәйкес, Президент негізгі заң мығымастығының символы әрі кепілі саналады. Бұл кітап Қазақстан – неміс университетінің Халықаралық және аймақтық ынтымақтастық ғылыми-зерттеу институты тарапынан әзірленген. Кітапты басып шығаруға мемлекеттік бюджеттен бір теңге де алынбағанына назар аудартқым келеді. Кітап жекеменшік жоғары оқу тарапымыздан демеушілік қолдау есебінен әзірленді. Кітап бизнес жоба емес, сатуға да арналмаған. Ол ғылыми институттар мен білім беру мекемелерінің кітапханаларына беріледі», - деді басылымның жауапты редакторы Халықаралық және аймақтық ынтымақтастық ғылыми-зерттеу институты директоры Болат Сұлтанов.

СТАТЬИ

7 Августа 2021 0 44:438

СИМВОЛ НЕЗЫБЛЕМОСТИ КОНСТИТУЦИИ

Заседание международного «круглого стола» «Президент – символ и гарант незыблемости Конституции Республики Казахстан» состоялось в столице.

Мероприятие, организатором которого выступил Казахстанский институт стратегических исследований при Президенте РК, было посвящено предстоящему празднованию Дня Конституции Республики Казахстан.

Участники встречи обсудили актуальные вопросы конституционного строительства в Казахстане, вклад Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы Нурсултана Назарбаева в создание прочной правовой основы нашего государства, а также ведущую роль Президента Касым-Жомарта Токаева как гаранта незыблемости Основного закона страны.

Как отметил депутат Сената Парламента Канатбек Сафинов, Конституция 1995 года провозгласила, что Казахстан – это страна с президентской формой правления. И именно Президент определяет основные направления внутренней и внешней политики государства, выступает гарантом Конституции, ее сохранности.

Президент страны гарантирует социальность государства – депутат

76 Августа 2021 15:04

Поделиться:

НУР-СУЛТАН. КАЗИНФОРМ – Залогом успешности государства становится единство народа и власти, открытости диалога и согласия по ключевым вопросам развития. Такое мнение на круглом столе, посвященном Дню Конституции, выразил депутат Мажилиса Парламента РК Ерлан Смайлов, передает корреспондент МИА «Казинформ».

«В первой статье Конституции Республика Казахстан утверждает себя социальным государством. Это важнейший принцип, который определяет социальную политику государства и сегодня в Казахстане в этом направлении сделано немало. Мы видим, что есть огромный потенциал сделать государство более социальным. Как раз таки Президент страны Касым-Жомарт Токаев гарантирует социальность государства. В каждом послании народу Казахстана есть отражение этой позиции Президента», - отметил Ерлан Смайлов.

Марат Башимов: Слышащее государство – это реализация принципов Конституции

26 Августа 2021 16:30

Поделиться: [w](#) [f](#) [t](#) [v](#) [t](#) [l](#) [e](#) [s](#) [w](#) [a](#) [p](#) [e](#)

НУР-СУЛТАН. КАЗИНФОРМ – Слышащее государство – это реализация принципов Конституции. Такое мнение выразил политолог, директор Экспертного института Европейского права и прав человека Марат Башимов, передает корреспондент МИА «Казинформ».

«Международный круглый стол проходит в год 30-летия Независимости. На круглом столе презентуется книга трудов Касым-Жомарта Токаева. Это важные выступления, в котором четко отражена концепция слышащего государства. Что такое слышащее государство? Это реализация принципов Конституции: принцип открытости, справедливости, принцип равенства, народовластие, когда во главу угла ставится человек. В этом контексте в Конституции написано, что в деятельности государства и государственных органов высшими ценностями ставится человек. Это и есть слышащее государство. Связь человека с государством и гражданским обществом все в взаимосвязанности дает возможность построению правового государства. Мы стремимся к этому, к открытости», - пояснил эксперт.

В столице прошел круглый стол ко Дню Конституции

Сегодня в национальной библиотеке Нур-Султана прошел международный круглый стол «Президент – символ и гарант незыблемости Конституции Республики Казахстан», ко Дню Конституции РК, передает [Toppres.kz](https://toppress.kz) со ссылкой на [Kazinform](https://kazinform.kz).

Организатор мероприятия – Казахстанский институт стратегических исследований (КИСИ) при Президенте РК. Часть приглашенных гостей находилась в зале, а часть подключилась в онлайн-формате.

Причина, по которой мы собрались – День Конституции Республики Казахстан. Это важный государственный праздник. Сегодня здесь находятся уважаемые люди, известные юристы страны, которые работали над созданием нашей Конституции, ее модернизации. Еще одна причина, по которой собрались – презентация книги «Касым-Жомарт Токаев. Избранные труды Президента Республики Казахстан», подготовленной к изданию научно-исследовательским Институтом международного и регионального сотрудничества Казахстанско-Немецкого университета (ИМИРС) при поддержке CNPC International Kazakhstan Ltd. Ответственный редактор издания – доктор исторических наук, профессор Булат Султанов, – отметила Зарема Шаукенова.

ҚСЗИ Конституция күніне орай халықаралық дөңгелек үстел ұйымдастырды

26.08.2021

00 250

Бүгін, 26 тамызда Нұр-Сұлтан қаласындағы ҚР Ұлттық академиялық кітапханасының Конституция залында Қазақстан Республикасының Конституция күніне арналған «Президент – Қазақстан Республикасы Конституциясының мызғымастығының символы және кепілі» атты халықаралық дөңгелек үстел өтті. Іс-шараны ҚР Президенті жанындағы Қазақстан стратегиялық зерттеулер институты (ҚСЗИ) ұйымдастырды.

«Бас қосымның себебі – Қазақстан Республикасының Конституция күні. Бұл маңызды мемлекеттік мереке. Бүгінгі іс-шарада Конституцияның дайындалуына, оның жаңғыртылуына үлес қосқан еліміздің танығал зиялылары, құрметті азаматтары отыр. Дөңгелек үстел аяқуындағы тағы бір себебі – «Қасын-Жонарт Тоқдас, Қазақстан Республикасы Президентінің тарапқалы елбестері» кітабының тусуәкесері», – деді жиынды ашқан Қазақстан стратегиялық зерттеулер институтының директоры Зарема Шәукеева.

Дөңгелек үстелге қатысушылар Қазақстандағы конституциялық құрылыстың өсеті мәселелерін, Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың идеялық, шабытандарушы және Қазақстан Республикасы Конституциясының авторы ретінде мемлекетіміздің берік құқықтық негізін құруды үлесін, ел Президенті К.К. Тоқдасның еліміздің негізгі бауының мызғымастығының кепілі ретіндегі жетекші ролін талқылады.

Форум аясында «CNPC International in Kazakhstan LTD» компаниясының қолдауымен Қазақстан Негіз университетінің Халықаралық және зиялылық ығытықтастық ғылыми-зерттеу институты (ХАБІ) басып шығаруға дайындалған «Қасын-Жонарт Тоқдас, Қазақстан Республикасы Президентінің тарапқалы елбестері» кітабының тусуәкесері өтті. Кітаптың авестіріп – Мемлекет басшысының мақалаларымен, сұхбаттарымен, қалыққа Жолдауларының нәтижелерімен танысу, оларды мемлекеттік қызығашылардың, ел азаматтарының күшірет оқуы қателген қажықкесті сұрақтарға жауап табуға мүмкіндік береді.

В Нур-Султане прошел международный круглый стол ко Дню Конституции

26 августа, 21:46

[Источник](#)

**Участники круглого стола
обсудили актуальные вопросы
конституционного
строительства в Казахстане.**

Фото: inform.kz

Сегодня в столице в Национальной библиотеке прошел международный круглый стол «Президент – символ и гарант незыблемости Конституции Республики Казахстан», посвященный Дню Конституции РК.

Организатор мероприятия – Казахстанский институт стратегических исследований (КИСИ) при Президенте РК. Часть приглашенных гостей находилась в зале, а часть подключилась в онлайн-формате.

Главная / Комментарий ДК / Конституция Казахстана воплотила в себе богатый многовековой опыт и мудрость казахского народа

Конституция Казахстана воплотила в себе богатый многовековой опыт и мудрость казахского народа

20 августа 2021, 14:55, стр. 34689

Согласно Конституции, Президент Республики определяет основные направления внутренней и внешней политики государства, а также выступает символом и гарантом единства народа и государственной власти, неизменности Конституции, прав и свобод человека и гражданина (пункты 1 и 2 статьи 40).

Каждое обращение Главы государства к людям – это доведенная до общества позиция государства по наиболее значимым аспектам внутри- или внешнеполитической сфер.

Данным обстоятельством определяется и высокая значимость вышедшего в свет издания. Уверен, что его презентация сегодня, именно накануне Дня Конституции Республики Казахстан, имеет глубокий смысл.

В прошлом году Президент Казахстана К.К. Токаев в выступлении на международной научно-практической конференции, посвященной Дню Конституции, подчеркнул, что созидательный потенциал Конституции не исчерпан и будет раскрываться по мере появления необходимых социально-экономических, политических и иных предпосылок.

— Конституция Казахстана воплотила в себе богатый многовековой опыт и мудрость казахского народа в сочетании с передовыми достижениями мировой правовой мысли. Уверен, Основной закон и впредь будет служить надежной гарантией успешного политического и экономического развития нашего государства.

KAZISS

**Қазақстан Республикасының Президенті жанындағы
Қазақстан стратегиялық зерттеулер институты (ҚСЗИ)
Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығымен
1993 жылғы 16 маусымда құрылған**

ҚР Президенті жанындағы ҚСЗИ негізгі міндеті – Қазақстан Республикасының ішкі және сыртқы саясатының стратегиялық аспектілерін аналитикалық қамтамасыз ету.

Пенсильвания университетінің «Global Go To Think Tank Index Report» рейтингісі (2018 ж.) бойынша ҚСЗИ әлемнің 8162 талдау орталықтары арасынан 142 орынды иемденіп, рейтингке кірген жалғыз қазақстандық «ақыл-ой орталығы».

Институт халықаралық қатынастар, жаһандық және аймақтық қауіпсіздік мәселелері бойынша 300-ден астам кітап басып шығарды. ҚСЗИ-да үш журнал басылып шығарылады: «Қоғам және Дәуір», «Қазақстан Спектр» және «Central Asia's Affairs». Үш тілде жүргізіліп отыратын сайты, Facebook және Twitter әлеуметтік желілерінде өз парақшасы бар.

ҚСЗИ – жыл сайын әлемдік саясат пен экономиканың өзекті мәселелері бойынша бірқатар ғылыми және практикалық іс-шаралар өткізілетін ерекше халықаралық сарапшылар алаңы. Институттың ғылыми форумдарына Орта Азия мен алыс шетелдердің беделді сарапшылары қатысады.

ҚСЗИ мекен-жайы мен байланыс телефоны:

Қазақстан Республикасы, 010000

Нұр-Сұлтан қ., Бейбітшілік к-сі 4

Тел.: + 7(7172) 75-20-20

Факс: +7(7172)75-20-21

E-mail:office@kisi.kz

KAZ_ISS

ISS.Kazakhstan

www.kisi.kz,

www.kaziss.kz

**Казахстанский институт стратегических исследований (КИСИ)
при Президенте Республики Казахстан создан
Указом Президента Республики Казахстан
16 июня 1993 года**

Основной задачей КИСИ является прогнозно-аналитическое обеспечение стратегических аспектов внутренней и внешней политики Республики Казахстан. КИСИ является единственным казахстанским «мозговым центром», вошедшим в основной рейтинг «Global Go To Think Tank Index Report» Пенсильванского университета (2018 г.), заняв 142 место среди 8162 мозговых центров мира.

Институтом было издано более 350 книг по международным отношениям, проблемам глобальной и региональной безопасности. В КИСИ издаются три журнала: «Қоғам және Дәуір», «Казахстан-Спектр», «Central Asia's Affairs». Институт располагает собственным сайтом на трёх языках: казахском, русском и английском, а также ведёт аккаунты в социальных сетях Facebook и Twitter.

КИСИ является уникальной международной экспертной площадкой, где ежегодно проводится ряд научно-практических мероприятий, посвящённых актуальным проблемам мировой политики и экономики. В научных форумах Института принимают участие авторитетные эксперты из стран Центральной Азии и дальнего зарубежья.

Адрес и контактные телефоны КИСИ:

Республика Казахстан,
010000, г. Нур-Султан,
ул. Бейбітшілік, 4
Тел.: +7 (7172) 75-20-20
Факс: +7 (7172) 75-20-21
E-mail: office@kisi.kz

KAZ_ISS

ISS.Kazakhstan

www.kisi.kz,

www.kaziss.kz

«ПРЕЗИДЕНТ – СИМВОЛ И ГАРАНТ НЕЗЫБЛЕМОСТИ КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»

Материалы международного круглого стола

Редактор-корректор: Бакирова А.М.
Дизайн и верстка: Цой Т.В., Романенко П.С.

Формат 60x90 1/16.
Печать офсетная.
Усл. печ. л. 13.
Тираж 500 экз.

Казахстанский институт стратегических исследований
при Президенте Республики Казахстан
010000, Нур-Султан, ул. Бейбитшилик, 4

Отпечатано в типографии «Надежда 2050»
020000, Кокшетау, ул. Баймуканов, 3.